

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Tomáš Vlachopoulos

**Ekonomicko-finanční spolupráce
Evropské unie s Albánií a Marokem
v rámci Stabilizačního a asociačního
procesu a Evropské politiky sousedství**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Daniel Marek Ph.D., M.A.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 24. dubna 2013

.....

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych na tomto místě poděkoval panu docentovi Danielu Markovi za vedení mé bakalářské práce. Velký dík patří rovněž Mgr. Michaelu Brtnickému za jeho velice vstřícný přístup a odborné konzultace během tvorby práce.

Chtěl bych také poděkovat mé rodině, přítelkyni a kolegům, kteří mi byli velkou oporou po celou dobu mého dosavadního studia.

Obsah

ÚVOD	5
1 STABILIZAČNÍ A ASOCIAČNÍ PROCES A EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ	11
1.1 Geneze Stabilizačního a asociačního procesu a Evropské politiky sousedství	11
1.2 Formulace základních priorit, principů a výstupů ENP a SAP	12
1.3 Funkční mechanismy SAP a ENP.....	13
1.3.1 Funkční mechanismy v rámci dalších komponentů SAP – SAA a Evropské partnerství... 17	
1.4 Financování ENP a SAP	18
1.5 Monitoring, evaluace a reporting v rámci ENP a SAP.....	21
2 Vývoj vztahů EU s Albánií a Marokem.....	23
2.1 Vztahy EU – Albánie	23
2.2 Vztahy EU - Maroko.....	25
3 Spolupráce Albánie a EU v rámci SAP a působení EU prostřednictvím ENP v Maroku	28
3.1 Kooperace mezi Albánií a EU v rámci SAP	28
3.2 Spolupráce mezi EU a Marokem v rámci ENP	31
4 Ekonomicko-finanční spolupráce EU s Albánií a Marokem.....	35
4.1 Konkurenceschopnost, ekonomický růst a vývoj nezaměstnanosti v Albánii a Maroku.....	36
4.2 Zlepšení investičního prostředí a snaha o diverzifikaci zdrojů ekonomického růstu	39
5 Vzájemný obchod EU s Albánií a Marokem	45
5.1 Profil a struktura vzájemného obchodu EU-Albánie a EU-Maroko	45
5.2 Smluvní vymezení vzájemného obchodu EU a Albánie.....	47
5.3 Smluvní vymezení vzájemného obchodu EU a Maroka.....	49
6 Výzvy a perspektivy budoucí spolupráce	54
Závěr	57
Seznam zkratk, tabulek a grafů	59
Zkratky.....	59
Tabulky	61
Grafy	61
Zdroje.....	62
Prameny	62
Literatura	72
Abstrakt	74
Abstract.....	74

ÚVOD

Téma a cíle práce

Evropská unie představuje velmi důležitého globálního aktéra mezinárodních vztahů. Od tohoto faktu se také odvíjí potřeba formování zahraničněpolitických aktivit této formace evropských států, přičemž jedním z primárních úkolů by mělo být zajištění prostoru stability a prosperity v bezprostředním sousedství EU, jelikož právě vývoj, jenž probíhá ve státech situovaných v geografické blízkosti EU, může mít do jisté míry vliv velice heterogenního charakteru na celkovou stabilitu samotné EU. Mezi tyto nejbližší sousedské regiony lze zařadit jak západní Balkán, do kterého náleží Albánie, tak také území Maghrebu, jehož je Maroko součástí. Pro kooperaci s členy obou územních celků EU ustanovila své iniciativy, jež v minulosti prošly mnoha modifikacemi až k současné podobě Stabilizačního a asociačního procesu, resp. Evropské politiky sousedství.

Jak již bylo uvedeno výše, srovnání bude v rámci této práce aplikováno na případy Albánie a Maroka. Pro účely komparace byla vybrána Albánie, jakožto evropský nečlenský stát EU (resp. potenciální kandidát na členství), jenž je z hlediska kompozice religiozity obyvatelstva stejně jako Maroko majoritně muslimskou zemí,¹ což vytváří, i přes heterogenní projevy a chápání islámu v obou zemích, prostor pro určité společné znaky mezi oběma státy zejm. v socio-kulturní oblasti. Komparace je však založena také na určité míře diferenciaci obou aktérů, jelikož ve vztahu ke Společenství zaznamenaly oba státy značně rozdílný historický vývoj, kdy se Albánie ocitla v izolaci končící až na začátku devadesátých let, kdežto Maroko započalo utvářet rámec vzájemných vztahů se Společenstvím již během šedesátých let a je dlouhodobě považováno za stabilního partnera EU.²

V rámci obou zmíněných platforem probíhá spolupráce napříč širokým spektrem témat. Tato bakalářská práce se bude primárně věnovat porovnání průběhu podstatné části vzájemné kooperace mezi EU a oběma výše uvedenými státy, kterou

---

¹ V Případě Albánie je uváděno 70% muslimského obyvatelstva z celkového počtu věřících občanů. V Maroku představuje islám oficiální náboženství (99% obyvatelstva) viz.: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

² Podrobněji viz.: níže

představuje oblast ekonomicko-finanční spolupráce, jejíž úspěšné fungování může představovat prostředek zvyšující stabilitu a podporující rozvoj daného regionu, a mít tedy pozitivní efekt i na vývoj uvnitř EU. V případě obou států budou analyzovány různé oblasti spolupráce, jež spadají do zmíněné dimenze vzájemné kooperace, přičemž důraz bude kladen na porovnání výsledného naplňování nadefinovaných cílů v makroekonomické rovině, což v sobě zahrnuje témata, jako je míra konkurenceschopnosti daných národních ekonomik, vývoj nezaměstnanosti či zajištění ekonomického růstu. Mezi porovnávanými atributy je rovněž zahrnuta důležitá součást celé ekonomicko-finanční spolupráce, která je vyjádřena vývojem vzájemného obchodu mezi EU a Albánií, resp. Marokem.

Sekundární cíl práce je pak představován deskripcí a analýzou dosavadního vývoje spolupráce mezi výše zmíněnými státy a EU, přičemž zhodnocení bude podléhat jak porovnání principů a funkčních mechanismů nadefinovaných v obou iniciativách EU v obecné rovině, tak také v konkrétní aplikaci forem kooperace na Albánii a Maroku. Mezi sledované segmenty bude taktéž zařazen chronologický vývoj dílčích spoluprací, legislativní vymezení upravující celkovou podobu kooperace a analýza jednotlivých funkčních principů a mechanismů v rámci iniciativ uplatňovaných vůči Albánii a Maroku.

Z důvodu rozsahového omezení bude hlavní část práce porovnávat spolupráci mezi EU a dvěma uvedenými státy v časově vymezeném období, a to v letech 2007-2013, kdy takto nadefinovaný časový rámec reflektuje zásadní systémové změny v klíčové části obou iniciativ EU—způsobu distribuce poskytované asistence. Hlavní zaměření práce je rovněž z důvodu rozsahové náročnosti tématu omezeno pouze na komparaci dvou výše uvedených států.

Metody výzkumu

Bakalářská práce bude konstruována v rámci komparace a za účelem zodpovězení výzkumných otázek bude užitá srovnávací metoda. V práci bude použita rovněž deskriptivní metoda, která dotváří pluralitní charakter užitého metodologického rámce a nejlépe odpovídá potřebám vyplývajícím z popisu chronologického vývoje vzájemných vztahů mezi uvedenými aktéry. Odpovědi na zvolené výzkumné otázky budou vycházet jednak z komparace časově a geograficky vymezeného rámce

podmínek, ale také z porovnání nadefinovaných indikátorů, jež budou aplikovány na porovnání jednotlivých segmentů spolupráce Albánie a Maroka s EU. Při vyhodnocování zmíněných indikátorů bude vedle srovnávací metody využít také analytický přístup, jenž by měl přispět ke komplexnějšímu pojetí výsledné kritické evaluace.

Bakalářská práce bude odpovídat na následující výzkumné otázky:

1. Bylo dosaženo u Albánie a Maroka srovnatelných výsledků v oblasti naplňování vytyčených cílů v ekonomicko-finanční dimenzi spolupráce v rámci Stabilizačního a asociačního procesu, resp. Evropské politiky sousedství?
2. Vykazuje vymezení obchodních vztahů Maroka s EU v porovnání s nastavením vzájemného obchodu mezi Albánií a EU stejnou míru restriktivních opatření?
3. Jaký objem asistence je poskytován Maroku ze strany EU v rámci Evropské politiky sousedství v porovnání s celkovým objemem podpory, jenž je k dispozici Albánii, co by příjemcem asistence v rámci Stabilizačního a asociačního procesu?

Zhodnocení dosavadního zpracování tématu

V českém prostoru se nedostává tématu zahraniční politiky EU v oblasti Středomoří ani západního Balkánu velké pozornosti. Příspěvky týkající se spolupráce zemí západního Balkánu s EU mají spíše podobu příspěvků kratšího rozsahu v odborných periodikách, jako jsou např. texty Jiřího Levíčka, Václava Štěrbý či Věry Stojarové v Mezinárodní politice. Výjimku představují zejm. dvě publikované práce – *Deset let Stabilizačního a asociačního procesu v zemích západního Balkánu a Vnější ekonomické vztahy EU*. První zmíněný příspěvek, jehož autorkou je Ing. Veronika Řehořová, Ph.D., působící na Katedře světové ekonomiky v rámci Vysoké školy ekonomické v Praze, poskytuje poměrně ucelený vhled do celé problematiky Stabilizačního a asociačního procesu včetně základního historiografického vývoje. Druhá publikace s názvem *Vnější ekonomické vztahy EU*, jejíž autorkou je prof. Ing. Eva Cihelková, CSc. působící na stejném pracovišti, představuje zdroj informací komplexního charakteru, který nepostrádá velmi detailně analyzovanou ekonomickou

dimenzi spolupráce EU s nečlenskými zeměmi, včetně států západního Balkánu či Maghrebu, resp. Albánie a Maroka, stejně jako disponuje dobrou deskripcí základních funkčních principů a mechanismů jednotlivých platforem kooperace. Nevýhodou však zůstává určitá neaktuálnost díla, jelikož vydání publikace se datuje do roku 2003.

Na téma vnějších vztahů EU rovněž publikovali své práce v českém prostoru další autoři, např. prof. RNDr. Vladimír Baar, CSc., či PhDr. Václav Nekvapil, přičemž příspěvky těchto autorů mohou napomoci čtenáři získat základní orientaci v jednotlivých iniciativách EU s vnější působností.

Oproti tomu cizojazyčných publikací na téma vnějších vztahů EU je poměrně značné množství. Z obecného hlediska je velice kvalitním příspěvkem kniha *The Foreign Policy of The European Union* autorů Stephana Keukeleireho a Jennifer MacNaughtanové, která poskytuje komplexní přehled vývoje, principiálního nastavení a funkčních mechanismů nejen u Stabilizačního a asociačního procesu či Evropské politiky sousedství, ale také u dalších iniciativ EU s vnější působností.

Problematika vnějších vztahů EU, resp. téma spolupráce v rámci Stabilizačního a asociačního procesu a Evropské politiky sousedství, je pak dobře zpracováno v příspěvcích autorů, jež jsou publikovány v rámci různých think-tanků, jako je např. Centre For European Policy Studies, European Council on Foreign Affairs, Hellenic Foundation For European and Foreign Policy atd. Výhodou těchto publikací je pak především jejich vysoká míra aktuálnosti, díky které dokážou pružně reflektovat nejaktuálnější vývoj v jednotlivých oblastech spolupráce.

Zhodnocení použitých pramenů a literatury

Vzhledem k zaměření a cílům bakalářské práce tvoří hlavní část užitých pramenů a literatury primární zdroje informací. Pro účely práce proto byly analyzovány základní legislativní a plánovací dokumenty, jež vymezují spolupráci jak v rámci Stabilizačního a asociačního procesu, tak Evropské politiky sousedství. Mezi tyto zdroje informací lze zařadit v případě Albánie Stabilizační a asociační dohodu, Prozatímní dohodu, jednotlivé zprávy o pokroku a strategické dokumenty finančního nástroje uplatňovaného v rámci kooperace mezi Albánií a EU. Pro vyhodnocení vzájemného obchodu mezi Albánií a EU byly poté použity datové soubory Generálního ředitelství Evropské komise–Obchod, a rovněž Souhrnná teritoriální informace, kterou

každoročně zpracovává Velvyslanectví České republiky v Albánii. Pro vyhodnocování jednotlivých indikátorů v rámci ekonomicko-finanční spolupráce mezi Albánií a EU byly použity zdroje jak oficiálních institucí Albánie (Ministerstvo pro integraci, Statistický úřad Albánie), tak nadnárodních organizací (Světové ekonomické fórum). Výhodou tohoto druhu dokumentů je především jejich aktuálnost, reliabilita a snadná dostupnost (online). Portfolio informačních zdrojů věnujících se spolupráci EU a Albánie je pak doplněno také o sekundární literaturu, jako je např. *Integrating Albania: the Role of the European Union in the Democratization Process* od Judith Hoffmannové, či příspěvek *Albanian Attitudes toward European Integration*, jehož autory jsou Ramadan Cipuri a Albi Kocibelli. Nejvýrazněji se projevila přidaná hodnota těchto publikací v kritickém hodnocení dosavadní spolupráce.

V případě Maroka, resp. Evropské politiky sousedství, byla struktura použitých pramenů a literatury analogická – hlavní část pokrývají primární zdroje (Akční plán, hodnotící zprávy atd.). Pro evaluaci plnění nedefinovaných cílů byly opět použity indikátory heterogenního původu, od oficiálních zdrojů marocké vlády, přes statistické soubory EU či Souhrnnou teritoriální informaci zpracovanou Zastupitelským úřadem České republiky v Maroku, až k materiálům nadnárodních organizací. Při konstruování části práce věnující se kooperaci Maroka a EU byly rovněž použity sekundární zdroje informací, mezi které lze zařadit např. příspěvek od Mohamadieh Kindy *Democratic Transition and the EU Deep and Comprehensive FTAs with MENA Countries: a possible backlash?*, jenž obdobně jako v případě sekundárních zdrojů pojících se k problematice kooperace Albánie s EU přispěl svou kritickou percepcí tématu k vyšší kvalitě a komplexnosti použitého informačního portfolia pramenů a literatury.

Z důvodu parciální nedostupnosti části potřebných dat byla kontaktována během tvorby bakalářské práce také Delegace EU v Maroku, nicméně tento informační kanál nepřinesl očekávaný výsledek a tudíž nepřispěl k vyšší kvalitě práce, jelikož nebyla zaznamenána žádná zpětná aktivita ze strany tohoto zastupitelského úřadu EU v Rabatu.

Kvůli absenci detailnějšího vyhodnocení distribuce technické pomoci ze strany EU v Albánii bylo rovněž kontaktováno informační středisko EU - Europe Direct, přičemž byl zaznamenán vstřícnější přístup ze strany této instituce, kdy sice ani po dvanácti pracovních dnech nebyla požadovaná data poskytnuta k dispozici, ale bylo po

pěti pracovních dnech dosaženo ujištění, že zadaný požadavek je postoupen spolupráci s dalším oddělením EU. Z těchto důvodů, bohužel, nelze potvrdit deklarovanou flexibilitu oficiálních informačních kanálů EU, jež je uváděna průměrnou délkou pružné reakce spočívající v zodpovězení dotazu obvykle do tří pracovních dní od data zadání požadavku.

Členění práce

Práce bude členěna do šesti kapitol. První kapitola se bude věnovat Stabilizačnímu a asociačnímu procesu a Evropské politice sousedství, přičemž v jednotlivých podkapitolách bude postupně popsána geneze obou iniciativ, základní priority a principy kooperace, funkční mechanismy obou platforem a také způsob financování a monitoringu obou forem spolupráce.

Druhá kapitola se bude věnovat vývoji vztahů EU s Albánií a Marokem. Bude poskytnut historiografický rámec, který bude chronologicky mapovat vývoj vzájemných interakcí mezi těmito aktéry.

Třetí kapitola bude monitorovat konkrétní způsoby spolupráce mezi Albánií a EU v rámci Stabilizačního a asociačního procesu a rovněž působení Maroka ve strukturách Evropské politiky sousedství.

V další kapitole bude popsána konkrétní ekonomicko-finanční spolupráce mezi EU a Albánií a EU a Marokem v rámci Stabilizačního a asociačního procesu, resp. Evropské politiky sousedství. Tato část práce bude rovněž ve svých podkapitolách postihovat vytyčení cílů v jednotlivých iniciativách a také bude hodnotit nadefinované indikátory, jakými je konkurenceschopnost, ekonomický růst, míra zlepšení investičního prostředí či vývoj nezaměstnanosti.

Pátá kapitole bude zaměřena na vzájemný obchod obou zemí s EU. Postupně zde bude uveden profil a struktura obchodních vztahů u obou zemí s EU a také legislativní rámec, jenž upravuje obchodní vztahy výše uvedených států s EU.

Poslední kapitola se bude věnovat zhodnocení zjištěných skutečností a faktů a rovněž budou nastíněny některé problematické body kooperace, které vyplývají z analyzovaných dat, popř. legislativní úpravy spolupráce obou států s EU.

1 STABILIZAČNÍ A ASOCIAČNÍ PROCES A EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ

1.1 Geneze Stabilizačního a asociačního procesu³ a Evropské politiky sousedství

Evropská politika sousedství⁴ představuje relativně nový zahraničněpolitický instrument Evropské unie, jehož působnost je vymezena na nejbližší sousední země EU.⁵ Započetí fungování ENP lze datovat do března 2003, resp. je spjato s publikací prohlášení Evropské komise o širší Evropě, na což navazovalo zveřejnění strategie ENP v květnu 2004, v níž jsou definovány hlavní cíle a zásady této politiky (EK a). Důležitý dokument, jenž se věnuje vymezení esenciálních principů a klíčových výstupů ENP, představuje také Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 (Euroskop.cz). Spolupráce v rámci ENP v současné době zahrnuje 16 nejbližších sousedních zemí EU.

Vývoj k současnému počtu 27 členských zemí prošel velice heterogenním procesem rozšiřování, kdy přijímání nových členských států probíhalo různorodou formou, více či méně odvislou od specifického dobového kontextu. Z obecné historiografické percepce vyplývá, že politika rozšíření EU představuje úspěšný a efektivní nástroj pro šíření stability, prosperity a demokracie v Evropě (MZV ČR 2012).

SAP představuje samostatnou strategii EU, jež je uplatňována vůči státům západního Balkánu⁶. Základním cílem tohoto procesu je stabilita regionu a členství zemí západního Balkánu v EU (Leviček 2003: 21). Postupem času se SAP, který byl spuštěn v roce 1999, uznán během Evropské rady ve Feiře v roce 2000, a potvrzen Evropskou radou na summitu v Thessaloniki (2003), vyvinul jednak v ucelenou politiku EU vůči tomuto regionu, a jednak je SAP postupně začleňován do nástrojů celého procesu rozšíření (CEU a).

---

³ *Stabilisation and Association Process (SAP)*

⁴ *European Neighbourhood Policy (ENP)*

⁵ Spolupráce v rámci ENP v současné době zahrnuje 16 nejbližších sousedních zemí EU. Pro kompletní seznam členských států, viz.: http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm

⁶ Chorvatsko, Makedonie (FYROM), Srbsko, Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo.

1.2 Formulace základních priorit, principů a výstupů ENP a SAP

Při procesu vytváření ENP, co by politiky EU s vnější orientací působnosti, byl definován základní cíl, který by měl být skrze tento zahraničněpolitický instrument zajišťován – zabránění vzniku nových dělících linií mezi rozšířenou EU a jejími sousedy, a zároveň by měla ENP posílit míru prosperity, stability a bezpečnosti všech zúčastněných (EK a). Základní mechanismus fungování ENP, jenž by měl zamezit genezi takovýchto linií, představuje dialog na bilaterální úrovni mezi EU a zeměmi, jenž jsou zahrnuty do působnosti ENP. Elementární principy, které formují komplexní podobu spolupráce, představuje *sdílení* společných zájmů a hodnot (demokracie, stabilita, bezpečnost, atd.), *společné vlastnictví* reformního procesu v jednotlivých zemích a *partnerství* (EK 2006: 6). Takto nadefinovaná spolupráce, na jejíž konstrukci měla zásadní vliv spíše jednostranná iniciativa EU a nikoliv široký dialog s partnerskými státy, by měla zajišťovat rovněž generování pozitivních výstupů jak pro EU, tak pro země zahrnuté v ENP, jelikož skrze dobře fungující zahraniční politiku EU v této oblasti lze dosáhnout benefitů v podobě obklopení EU stabilními a prosperujícími státy, představující nejlepší záruku míru, bezpečnosti a prosperity na jedné straně, a na druhé straně nabídnutí možnosti hlubší politické a hospodářské integrace partnerským státům. (EK 2006: 5-7).

Oproti tomu hlavní úlohou SAP je vytvoření platformy, která má zajišťovat komplexní asistenci, jejímž finálním cílem je vytvoření takové formy podpory, která bude usnadňovat zemím zahrnutým do SAP celý proces integrace a sbližování s EU. Tato skutečnost je vyjádřena jedním z komponentů, kterým SAP disponuje – perspektivou členství v EU (Štěrbá 2005: 19). Již tato elementární parametrizace představuje fundamentální rozdílnost mezi SAP a ENP, jelikož potenciální členství představuje natolik výrazný instrument při formování interakce mezi nečlenskými státy EU a institucemi EU, že někteří autoři hovoří o „trumfové kartě“ v podobě potenciálního členství země v EU (Keukeleire, MacNaughtan 2008: 275). Portfolio hlavních prostředků doplňuje také finančně-technická pomoc uskutečňována od roku 2007 skrze jednotný Nástroj předvstupní pomoci⁷ (EK b). Další

---

⁷ *Instrument for Pre-Accession (IPA)*

trojici komponentů SAP dotváří ještě Evropská partnerství, preferenční obchodní režimy a Stabilizační a asociační dohody⁸ (Štěrbá 2005: 19).

1.3 Funkční mechanismy SAP a ENP

Jak již bylo zmíněno, esence spolupráce v rámci ENP je spojena s bilaterálním vedením dialogu. Z tohoto charakteru kooperace poté vyplývá poměrně heterogenní souhrn hlavních oblastí, který je individuálně uzpůsoben pro jednotlivé země, jež jsou součástí ENP. V obecné rovině lze uvést bazální typologizaci prioritních oblastí, na které je spolupráce skrze ENP orientována - jedná se zejm. o tematické okruhy zahrnující politický dialog, hospodářskou a sociální oblast, problematiku související s obchodem, spravedlností, bezpečností, svobodou a dalšími sektorovými oblastmi (doprava, energetika atd.). ENP je zaměřena také na lidský rozměr spolupráce, který je vyjádřen podporou občanské společnosti, procesu vzdělávání atd.

Bilaterální formu dialogu mezi EU a partnerskou zemí, jež představuje základní funkční mechanismus ENP, lze rozdělit do několika fází. Prvotní krok v rámci dvoustranného jednání ENP představuje vypracování individuální zprávy (*Country Reports*) Evropskou komisí, kdy primárním cílem tohoto dokumentu je zhodnocení politické a ekonomické situace a také posouzení institucionálních a sektorových aspektů dané země (EK c). Na základě této komplexní evaluace je navrhnout další postup v procesu prohlubování vzájemných vztahů. Tento hodnotící dokument je následně postoupen Radě EU, která rozhoduje o přechodu do následující fáze spolupráce (tamtéž).

Další případnou etapu představuje přijetí akčního plánu, který je přizpůsoben dílčím potřebám a možnostem jednotlivých zemí a zájmům EU v daném teritoriu. Tento společný dokument EU a konkrétní partnerské země zahrnuje také formulaci žádoucích politických a ekonomických reforem, jichž by mělo být dosaženo postupným naplňováním předem nadefinovaných krátkodobých a střednědobých priorit (tamtéž). Témata těchto priorit pokrývají různorodé oblasti od politického a reformního dialogu, přes technické sektorové záležitosti (doprava, energetika apod.), až po lidský rozměr kooperace (vzdělání, edukační systém atd.) (tamtéž). Ve struktuře jednotlivých akčních

---

⁸ *Stabilisation and Association Agreement (SAA)*

plánů je kladen relativně velký důraz na spolupráci spojenou s ekonomickými otázkami, která tvoří téměř 80% obsahu těchto sdílených dokumentů (Euractiv.cz 2008). V současné době je implementováno dvanáct akčních plánů – např. s Izraelem, Marokem, Tuniskem, Egyptem atd.⁹

Konkrétní fungování SAP je přímo odvislé od určitého souhrnu požadavků, jejichž komplexní naplňování je považováno ze strany EU za naprosto stěžejní bod celého dialogu mezi zeměmi západního Balkánu a EU, přičemž právě od míry plnění těchto podmínek se odvíjí další podoba spolupráce v rámci SAP.

Výčet těchto esenciálních podmínek pro ucházení se o vstup do EU lze v základní obecné rovině kategorizovat do tří bodů, jež jsou nezbytné pro případné členství v EU – kompatibilita a implementace se všemi standardy a pravidly EU, souhlas příslušných institucí EU a členských států a také musí být vyjádřena pozitivní vůle občanů kandidátského státu ke vstupu do EU, buď skrze národní parlament, nebo referendum (EK d).

Stran bazálního požadavku definovaného Smlouvou o EU, jenž pojednává o nutnosti respektování a prosazování základních demokratických hodnot EU, je vytvořen také elementární rámec podmínek, které kandidátská země musí nutně splňovat, chce-li se stát v budoucnu členskou zemí EU. Tento soubor kritérií byl dohodnut v Kodani (1993) a vešel v širší známost jako tzv. „Kodaňská kritéria“ (tamtéž). Tyto podmínky definují tři základní oblasti, které musí každá členská země EU splňovat. První dimenzi tvoří nezbytnost stabilních institucí garantujících demokracii, vládu práva, lidská práva a respekt a ochranu menšin. Druhý parametr představuje požadavek na fungující tržní hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurencí a tržními silami působícími v EU. Třetím bodem nedefinovaným v Kodaňských kritériích je vyjádřen ve způsobilosti přijmout a provádět závazky, které vyplývají ze členství, a rovněž je zde zahrnut závazek týkající se dodržování cílů politické, hospodářské a měnové unie. (Sedelmeier 2010: 412)

Kromě výše uvedených Kodaňských kritérií, které vytváří základní rámec podmínek, EU klade velký důraz na další specifické dimenze spolupráce skrze definici dalších předpokladů, jež by měly být zeměmi západního Balkánu uspokojivě plněny.

---

⁹ Dosud však nedošlo k přijetí Akčního plánu v rámci jižní větve ENP s Alžírskem, Libyí a Sýrií. Kompletní seznam států, viz.: http://ec.europa.eu/world/enp/howitworks_en.htm

První takovouto oblast lze sledovat v určitém regionálním rozměru požadavků, resp. ve dvou podmínkách. První povinnost představují dobré vztahy se sousedskými zeměmi, která je doplněna ještě o další požadavek na ochotné zapojování se dané země do přeshraniční spolupráce. Další atribut, kterému je při hodnocení dané země přičítána velká důležitost, vychází rovněž z historického vývoje v teritoriu a spočívá v dodržování povinností vyplývajících z různých mírových dohod a z činnosti Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. Třetí parametr spektra podmínek je vyjádřen v závazku zemí západního Balkánu na ochranu menšin a usnadnění návratu vysídleným osobám. (Keukeleire, MacNaughtan 2008: 267)

Nutnost plnit tento specifický rámec podmínek vyplývá, jak již bylo zmíněno, z historického vývoje celého regionu západního Balkánu, zejm. pak z dění, jenž se odehrávalo na počátku devadesátých let, kdy došlo postupně k sérii konfliktů, které doprovázely proces rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie, resp. od roku 1992 Svazovou republiku Jugoslávie. Již při odtržení Slovinska od Jugoslávie v roce 1991 došlo k prvním incidentům, nicméně v porovnání s událostmi, jež následovaly v dalších zemích bývalé Jugoslávie, lze označit osamostatnění Slovinska za poměrně pokojné. Následně se těžiště konfliktu přesouvá do Chorvatska (1991-1995), resp. Bosny a Hercegoviny (1992-1995), kde již dochází také k masakrům genocidního rozsahu na civilním obyvatelstvu (ICTY). Ukončení války v Bosně je pak spjato s podpisem Daytonské mírové dohody z listopadu 1995,¹⁰ což však automaticky neznamenal ustanovení prostoru stability a kooperace nejen na území nově vzniklého státu Bosna a Hercegovina, ale také v rámci celého regionu (Hladký 2006). O tři roky později, mezi léty 1998-1999, totiž postupně eskaluje tzv. Kosovská krize, kdy dochází k nárůstu tenzí mezi albánskou minoritou žijící v Kosovu, jež vznáší požadavek nezávislosti na Svazové republice Jugoslávie, a jugoslávskou, resp. srbskou administrativou. Celá situace byla nakonec završena 78 denním vojenským zásahem Severoatlantické aliance, postupným stažením srbských jednotek z Kosova a mezinárodní správou tohoto území (ICTY).

K další konfliktní situaci v rámci západního Balkánu dochází hned dva roky po ukončení krize v Kosovu, tj. v roce 2001, tentokrát však na území Bývalé jugoslávské

---

¹⁰ Definitivní znění dohody bylo podepsáno 14. prosince 1995 v Paříži (Hladký 2006).

republiky Makedonie (FYROM).¹¹ Impulzem pro eskalaci situace byly opět požadavky na nezávislost albánské minority žijící na území FYROM. Konflikt dospěl až do podoby ozbrojené konfrontace mezi bezpečnostními složkami státu FYROM a Albánskou národně-osvobozenou armádou (ICTY). V procesu deeskalace konfliktu a stabilizace situace pak sehrálo mezinárodní společenství fundamentální roli, když nejdříve byla realizována mírová operace Severoatlantické aliance,¹² na kterou navazovala vojenská mise EU s názvem Concordia (Risteska 2007: 10).¹³ Právě pružná a jednotná reakce všech členských států EU na dění ve FYROM bývá dávána za příklad úspěšného užití Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (tamtéž).

Samotné mechanismy celého fungování SAP jsou úzce spjaty s funkční parametrizací, resp. s financováním celého procesu skrze Nástroj pro předvstupní pomoc (IPA), jenž coby jeden z hlavních komponentů SAP doznal v roce 2007 výrazného stupně unifikace (viz. níže). Komplexní financování asistence skrze IPA probíhá v několika fázích. Prvním výstupem je vytvoření víceletého orientačního finančního rámce (MIFF)¹⁴ Evropskou komisí, což je chápáno jako spojnice mezi politickým rámcem a rozpočtovým procesem. Na základě potřeb jednotlivých států a objektivních kritérií, MIFF rozděluje prostředky IPA individuálně každé zemi zvlášť. MIFF je každoročně revidována a publikace tohoto dokumentu je datována vždy na podzim daného roku (EK e).

Druhou fází v rámci IPA je vytvoření víceletých orientačně-plánovacích dokumentů (MIPD)¹⁵, jež jsou ustanoveny na tříletá období¹⁶. MIPDs navazují na MIFF jednak v přerozdělení prostředků, ale také v prioritách definovaných jak v MIFF, tak v Evropském či Přístupovém partnerství¹⁷. Jednotlivé MIPDs jsou vypracovávány zvlášť pro každou zemi i pro akce, na kterých participuje více příjemců. Při tvorbě MIPDs jsou posuzovány specifické potřeby a výzvy dílčích států, na základě čehož jsou definovány hlavní oblasti působnosti. MIPDs rovněž klade důraz na omezené množství priorit, které bude skrze IPA financováno. MIPDs v sobě zahrnuje také určitý národní rozměr

---

¹¹ *The Former Yugoslav Republic of Macedonia* (FYROM)

¹² Operace Essential Harvest (Hlavní sklizeň), podrobněji viz.: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3705>

¹³ Na vojenskou misi EU Concordia poté navazuje policejní mise EU Proxima (Risteska 2007:10)

¹⁴ *Multi-annual Indicative Financial Framework* (MIFF)

¹⁵ *Multi-annual Indicative Planning Document* (MIPD)

¹⁶ S každoročním revidováním (EK e).

¹⁷ Přístupové partnerství se týká ze zemí západního Balkánu pouze Makedonie (FYROM).

spolupráce, kdy je vyvíjena snaha o úzkou kooperaci mezi EU a národními představiteli při přípravách jednotlivých dokumentů. Priority, které vznikly nadefinováním v rámci dílčích MIPDs, jsou pak přetransformovány do detailních opatření a projektů, které jsou zahrnuty v programech s roční či víceletou modifikací. (tamtéž)

Jednotlivé programy se skládají z pěti komponentů – transformační pomoc a budování institucí, přeshraniční spolupráce, regionální rozvoj, rozvoj lidských zdrojů a rozvoj venkova (MZV ČR 2010).¹⁸ Dílčí složky pak vykazují heterogenní způsob implementace a řízení, přičemž jsou využívány diferentní formy kombinace spolupráce mezi Generálními ředitelstvími (DG) Evropské komise a příjemci asistence.¹⁹ Financování programů je závislé na rozhodnutí Evropské komise (EK e).

1.3.1 Funkční mechanismy v rámci dalších komponentů SAP – SAA a Evropské partnerství

Jak již bylo uvedeno, SAA tvoří důležitou součást celého SAP, která je využívána v rámci prohlubování vztahů²⁰ mezi EU a státy západního Balkánu. Opět lze identifikovat i u tohoto instrumentu individuální charakter, jelikož SAA je přijímána jednotlivými zeměmi zvláště, přičemž odráží dané specifické kontextuální faktory (EK f). V podrobnějším vymezení působnosti SAA pokrývá prostor tzv. „čtyř svobod“²¹, což v sobě zahrnuje vytvoření zóny volného obchodu a postupné sblížování legislativy těchto kandidátských států *s acquis*. Dále je zde obsažen také politický dialog a kooperace ve všech oblastech politik EU, včetně vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti (Keukeleire, MacNaughtan 2008: 266). SAA zároveň vytváří smluvní rámec vztahů mezi těmito balkánskými zeměmi a EU až do samotného přidružení států do EU (tamtéž).

Finálnímu podpisu SAA předchází určité negociační fáze. První stupeň ve vyjednávacím procesu představuje ustanovení konzultačních *Task Forces*, jež jsou sestaveny z odborníků EK a jednotlivých participujících zemí (Levíček 2003: 22). Druhým stádiem je pak vypracování tzv. *Feasibility Study* (studie proveditelnosti), která

---

¹⁸ Poslední tři jmenované komponenty jsou k dispozici pouze pro země s kandidátským statutem.

¹⁹ Podrobněji o řízení a implementaci jednotlivých programů, viz.:

http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/how-does-it-work/index_en.htm

²⁰ V rámci základní typologizace, SAA určuje politické, obchodní a ekonomické vztahy mezi EU a zeměmi západního Balkánu (Keukeleire, MacNaughtan 2008: 266).

²¹ Volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu

odpovídá na otázku týkající se připravenosti země na podpis smlouvy a dodržování závazků z ní plynoucích. Výsledného podpisu SAA prozatím dosáhly všechny země západního Balkánu, kromě Kosova (EK g).

Dalším prostředkem, který je operacionalizován v rámci SAP, je Evropské partnerství. Tento instrument předpokládá větší míru integrace do EU a vytváří souhrn prioritních oblastí, jenž má za cíl posílit stabilitu a prosperitu zemí náležících do regionu západního Balkánu²² (CEU b). Evropské partnerství poskytuje ucelený rámec, který přesně vymezuje prováděné reformy a zároveň určuje finanční parametrizaci,²³ přičemž země zahrnuté do Evropského partnerství stanovují své akční plány, včetně harmonogramu a definice prostředků, skrze které hodlají naplňovat požadavky na větší míru integrace do EU (tamtéž).²⁴

1.4 Financování ENP a SAP

V rámci financování ENP je kladen velký důraz na individuální charakter celého procesu, který je vyjádřen jednotlivými programy pro každou zemi zvlášť, podle nichž se následné rozdělení peněz uskutečňuje. Základní kritéria pro posouzení daného stavu financování v konkrétní zemi představují tři kategorie – individuální potřeby partnerské země, schopnost přijímat poskytovanou finanční pomoc a průběh implementace dohodnutých reforem. (EK h)

V současnosti je financování ENP, spolu se Strategickým partnerstvím s Ruskou federací, zajištěno skrze Evropský sousedský a partnerský instrument (ENPI)²⁵. Základním cílem tohoto nástroje je poskytovat finanční podporu pro úsilí, jež povede k naplňování dohodnutých priorit z akčních plánů. Pro tyto účely bylo ve finančním rámci pro období 2007–2013 vyčleněno přibližně 12 miliard euro, což představuje nárůst o 32% oproti prostředkům, jenž byly alokovány ve Finančním rámci za předchozí období, tj. 2000–2006 (tamtéž). Začátek působnosti ENPI lze datovat k 1. 1. 2007, přičemž vývoj tohoto finančního nástroje představoval značnou míru unifikace a homogenizace, jelikož předchozí systém financování ENP byl prováděn skrze

---

²² Netýká se Chorvatska

²³ Evropské partnerství je financováno skrze IPA.

²⁴ Pro podrobnější fungování Evropského partnerství, viz.:

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18008_cs.htm

²⁵ *The European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI)*

heterogenní instrumenty, které byly parametrizovány dle individuální cílové působnosti – pro direktní financování jižního Středomoří byl využíván program MEDA.²⁶Druhou dimenzí komplexního systému poskytování prostředků byly půjčky partnerským zemím od Evropské investiční banky (EIB). (tamtéž)²⁷

V současnosti je kladen zvýšený důraz také na přeshraniční rozměr spolupráce, která se snaží podnítit častější kontakty s přímým sousedstvím EU, a rovněž spolupráci mezi místními či regionálními partnery a občanskou společností. Ve finančním rámci 2007–2013 je pro 15 takovýchto transhraničních programů vyčleněna částka ve výši 1,18 miliard euro. (tamtéž).

Specifickou součástí pomoci partnerským státům v rámci ENP představuje technická pomoc poskytovaná ze strany EU. Mezi tři hlavní cíle, na které se tato forma podpory zaměřuje, patří sblížení legislativy, konvergence právních předpisů a proces budování institucí. Tyto tři priority jsou naplňovány využitím několika forem konkrétní podpory. První představuje cílená expertní asistence (TAIEX).²⁸ Dalším nástrojem technické pomoci jsou dlouhodobé dohody o partnerství (*twinning*) mezi státy zahrnutými do ENP a jednotlivými členskými zeměmi EU.²⁹Třetí formou asistence je účast partnerských států v příslušných programech a agenturách Společenství. (tamtéž)

Další způsob uskutečňování finanční pomoci partnerským státům představuje financování skrze Investiční nástroj sousedství (NIF)³⁰. Prostředky jsou dodávány ve formě půjček státům participujících na ENP. Esenciálním cílem tohoto instrumentu je pomáhat financovat kapitálově náročné projekty v oblasti infrastruktury (zejm. v energetickém či sociálním sektoru a problematice životního prostředí) a podporovat privátní sektor partnerských států poskytnutím rizikového kapitálu pro malé až střední podnikatele (EK i). Financování činnosti Investičního nástroje sousedství probíhá využitím kombinované struktury – první část je tvořena prostředky z rozpočtu EU, která je doplněna ještě o druhý způsob financování, jež představují přímé příspěvky

---

²⁶ Ve Finančním rámci 2000 – 2006 bylo pro program MEDA vyčleněno 5,3 miliard euro (EK h).

²⁷ Pro státy, jež byly začleněny v programu MEDA byl poskytnut celkový objem půjček ve výši dvou miliard euro (tamtéž).

²⁸ *Technical Assistance and Information Exchange* (TAIEX)

²⁹ Partnerství jsou orientována na problematiku veřejné správy (místní, regionální i národní úroveň).

³⁰ *Neighbourhood Investment Facility* (NIF)

členských států EU³¹ (EK 2011a). Z hlediska objemu poskytnutých peněz tvoří prostředky z rozpočtu EU dominantní rozměr financování tohoto nástroje.³²

Financování politiky EU na západním Balkáně probíhá od roku 2007 skrze jednotný instrument IPA, kterým EU nahradila předchozí program finanční asistence CARDS (EK b). Základním účelem tohoto nástroje je poskytnutí finanční a technické podpory, jež má usnadnit provádění politických a ekonomických reforem v dané zemi a připravit tak lépe státy západního Balkánu na budoucí členství v EU (tamtéž).

V rámci IPA, coby hlavního finančního instrumentu v rámci SAP, je alokováno pro období 2007–2013 částka v celkové výši 11,5 miliard euro, což představuje o přibližně 500 milionů euro menší finanční obnos (viz.: výše), než který je k dispozici pro stejné rozpočtové období 2007–2013 pro fungování ENP, resp. v rámci distribuce skrze ENPI (EK 2012a: 7). I přes celkově vyšší objem poskytované asistence v rámci ENP je však potřeba zohledňovat fakt, že na ENP participuje více partnerských států (16), na jejichž území žije v současné době přes 291 milionů obyvatel, přičemž prostředky v rámci SAP jsou určeny pouze pro devět států, resp. pro 104 milionů jejich občanů. Asymetrie objemu celkové asistence je pak dotvářena také v oblasti poskytování technické podpory ze strany EU, kdy jsou státy SAP příjemci většího počtu projektů TAIEX a rovněž je jim k dispozici širší spektrum nástrojů, skrze které je technická pomoc uskutečňována (viz.: níže).³³

Kromě finanční pomoci je státům západního Balkánu však k dispozici také širší spektrum technické asistence v nejrůznějších podobách – mimo TAIEX a Twinning, jež jsou symptomatické jak pro ENP, tak pro SAP, mají státy zahrnuté v SAP k dispozici také Nástroj pro podporu občanské společnosti (CSF), tendery a grantové programy.³⁴

---

³¹ Příspěvky členských států EU jsou spravovány Evropskou investiční bankou ve formě svěřeneckého fondu (trust).

³² Pro období 2007 – 2013 bylo z rozpočtu EU uvolněno pro NIF celkově 745 milionů euro, kdežto přímé příspěvky členských států EU, které navíc mají nepovinný charakter, dosáhly ke konci roku 2010 celkové výše 62,95 milionů euro (EK 2011a).

³³ Počty obyvatel jsou vyjádřeny na základě údajů uváděných u jednotlivých států v *CIA THE WORLD FACTBOOK*, viz.: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

³⁴ Podrobněji viz.: http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/taieux/index_en.htm

1.5 Monitoring, evaluace a reporting v rámci ENP a SAP

Monitorovací funkce v celém procesu fungování ENP je zajištěna skrze jednotlivé pod-výbory, které mají za úkol dohlížet a hodnotit implementaci závazků a cílů, jež byly formulovány v Akčních plánech, přičemž od schopnosti provádět a uskutečňovat tyto specificky nadefinované plány se odvíjí úroveň spolupráce ze strany EU. Tato hodnotící činnost je uskutečňována pravidelnou publikací hodnotících zpráv (Euroskop.cz). V roce 2007 byly tyto jednotlivé hodnotící zprávy doplněny také o dokument, jenž shrnoval závěry z hodnotících zpráv a report, který hodnotil pokrok jednotlivých zemí v dílčích sektorech (*sectoral progress report*). Analogicky byl takovýto komplexní evaluační soubor dokumentů přijat v roce 2008 a 2009 (EK c).

Esenciální systém kontroly a plánování politiky rozšíření, resp. celého SAP, je zajištěn opět skrze Evropskou komisi, která každoročně vydává soubor hodnotících zpráv k jednotlivým kandidátským zemím a ke státům usilujícím o status kandidáta na členství v EU.³⁵ Definice základních cílů a predikovaného vývoje v oblasti je zahrnuta v komplexním dokumentu s názvem „Strategie rozšíření a hlavní výzvy“. Další dimenze evaluace je obsažena v každoročních hodnotících dokumentech, resp. ve „zprávách o pokroku“, které jsou vypracovávány individuálně pro každou zemi vedoucí přístupová jednání zvlášť.

Podrobnější systém supervize v rámci SAP je uskutečňován ze strany EU dvojitým způsobem – prostřednictvím jednotlivých odborů Evropské komise (resp. Generálních ředitelství), a také prostřednictvím jednotlivých delegací v daných zemích. V hodnotícím procesu jsou však zapojeny také příjemci asistence, kdy pomocí společných monitorovacích výborů, složených ze zástupců Evropské komise a dané země, sledují implementaci finančně-asistenčních programů. Takováto evaluace je pak složena ze tří částí – monitorovací a hodnotící zprávy a v případě potřeby také vytvoření nápravných opatření.(tamtéž)

Kontinuální proces reportingu zabezpečuje Evropská komise publikací výročních zpráv o průběhu předvstupní asistence pro Evropský parlament, Radu EU a pro poradní Evropský hospodářský a sociální výbor (tamtéž).

---

³⁵ V rámci západního Balkánu, resp. SAP je potřeba rozlišovat státy, které mají status přistupující země (Chorvatsko-členský stát EU od 1. 7. 2013), kandidátské země (Makedonie, Černá Hora, Srbsko) a potenciálně kandidátské země (Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo). Od této typologizace se pak odvíjí akomodace a míra poskytované pomoci ze strany EU, resp. rozdílné nároky zejm. na finanční asistenci v rámci IPA.

Z hlediska rozhodovací procedury na budoucím směřování politiky rozšíření participuje jak Evropská komise, která vypracovává analýzy a doporučení, tak i Rada pro obecné záležitosti (GAC) a Evropská rada, jež na základě zmíněných podkladů od Evropské komise přijímají rozhodnutí o dalším vývoji celé politiky rozšíření. (MZV ČR 2012)

2 Vývoj vztahů EU s Albánií a Marokem

2.1 Vztahy EU – Albánie

Započetí spolupráce mezi Albánií a Společenstvím spadá do roku 1991, kdy byly po pádu komunistického režimu v Albánii navázány diplomatické styky mezi oběma těmito aktéry (Oficiální web MIE AL). Prvním velice důležitým institucionalizovaným výstupem vývoje vzájemných vztahů pak představuje Dohoda o obchodu a spolupráci, jež byla podepsána 11. května 1992³⁶ (Çipuri, Koçibelli 2011: 39). Albánii umožnil podpis této dohody přístup k čerpání podpory z programu PHARE³⁷ (MZV ČR a).

V roce 1997 dochází k zásadnímu okamžiku v celkovém působení EU v oblasti západního Balkánu, jelikož byl po neúspěchu Royaumontského procesu³⁸ nadefinován nový způsob spolupráce mezi EU a zmíněným regionem. V tomto roce totiž dochází ke spuštění Regionálního přístupu. Tato forma kooperace měla za cíl podporovat implementaci Daytonské mírové smlouvy a také posilovat politickou stabilitu a ekonomický rozvoj celého západního Balkánu (Hoffmann 2005: 59). Ze strany EU pak byly vymezeny jasné prvky kondicionality, jejichž splnění podmiňovalo další prohloubení vzájemné spolupráce.³⁹ Mezi tyto požadavky patřil respekt k demokratickým principům, lidským právům, vládě práva, ochraně menšin, zavádění tržně orientovaných ekonomických reforem a regionální kooperace (tamtéž).

O další dva roky později pak došla Evropská komise k závěru, že takto nadefinovaná spolupráce nevytváří očekávané výstupy. Navíc dochází v roce 1999 také k tzv. Kosovské krizi, která má výrazný dopad zejm. na Albánii. Z těchto důvodů je proto v květnu 1999 spuštěna nová strategie EU – SAP. Tato iniciativa EU otevřela Albánii cestu jednak k dosažení hlavního komponentu celé spolupráce v podobě podpisu SAA, ale také nově přislíbila všem zemím zahrnutým do SAP možnost

---

³⁶ Platnost nabývá tento dokument 1. prosince 1992 (Çipuri, Kocibelli 2011)

³⁷ Podrobněji o PHARE, viz.:

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement/e50004_en.htm

³⁸ Podrobněji o Royaumontském procesu, viz.: (Hoffmann 2005: 4 -5)

³⁹ Právě absence nadefinovaného rámce jasných podmínek bývá uváděn jako hlavní nedostatek předchozího neúspěšného Royaumontského procesu (tamtéž)

budoucího členství v EU (tamtéž). Zahrnutím do SAP získala Albánie rovněž přístup k čerpání podpory v rámci programu CARDS (Oficiální web MIE AL).⁴⁰

V červnu 2000 pak byl Albánii, stejně jako všem ostatním zemím zahrnutých do SAP, přiznán na konferenci Evropské rady v portugalské Feiře status potenciálního kandidáta na členství v EU (Delegace EU v Albánii).

V listopadu téhož roku se konala v chorvatském Záhřebu schůzka zemí, jež byly zahrnuty v rámci SAP. Na tomto meetingu EU iniciovala prohloubení a intenzifikaci spolupráce s Albánií. Za tímto účelem byla vytvořena pracovní skupina fungující na vysoké úrovni, která měla za úkol posoudit schopnosti Albánie plnit závazky uvedené v SAA (Çipuri, Koçibelli 2011: 40). Evropská komise následně zaujala postoj, že je stále mnoho oblastí, u kterých nebylo dosaženo uspokojivého pokroku, nicméně pro naplnění těchto požadavků byla shledána jako nejlepší strategie započítí jednání o SAA, přičemž měl mít tento postup určitý motivující charakter.

V červnu 2001 proto Evropská komise představila návrh aktu, jenž měl sloužit k otevření jednání o SAA, a rovněž byla ustanovena konzultační pracovní skupina mezi EU a Albánií (Oficiální web MIE AL). 21. října 2001 pak přijala Rada pro obecné záležitosti a vnější vztahy rozhodnutí započít vyjednávací proces o SAA.⁴¹

O dva roky později pak dochází k uspořádání summitu Evropské rady v Soluni, kde byl SAP potvrzen jako oficiální strategie EU v oblasti západního Balkánu, a zároveň byly státy tohoto regionu ubezpečeny o platnosti perspektivy budoucího členství v EU (Delegace EU v Albánii). V následujícím roce pak dochází na rozhodnutí Evropské rady k přijetí principů prvního Evropského partnerství s Albánií⁴² (MZV ČR a).

12. července 2006 byl v Lucemburku podepsán stěžejní dokument v rámci SAP – SAA. Společně s podpisem této dohody je rovněž dojednána Prozatímní dohoda o obchodu.⁴³ Zhruba o měsíc později dochází k další zásadní změně ve fungování SAP, jelikož je 17. července 2006 spuštěn IPA, jenž vstupuje v platnost v lednu 2007. (Oficiální web MIE AL)

---

⁴⁰ Podrobněji o CARDS, viz.:

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18002_en.htm

⁴¹ Rozhovory byly oficiálně zahájeny tehdejšími předsedou Evropské komise R. Prodim 31. ledna 2003.

⁴² Evropské partnerství s Albánií pak bylo v roce 2005 revidováno (MZV ČR a)

⁴³ Tato dohoda vstupuje v platnost 1. prosince 2006.

Na podpis SAA z července 2006 navazuje následná ratifikace SAA, ke které dochází ze strany všech členských zemí 11. července 2007, přičemž samotné účinnosti nabývá tento klíčový dokument SAP 1. dubna 2009 (tamtéž). Takovýto výrazný pokrok v rámci celé bilaterální kooperace mezi EU a Albánií byl pak podpořen dalšími výstupy spolupráce, mezi které lze zařadit např. Dohodu o liberalizaci vízového styku z ledna 2008.⁴⁴ V dubnu následujícího roku Albánie navazuje na dosavadní vývoj spolupráce oficiálním podáním žádosti o členství v EU, k čemuž Evropská rada vyjádřila 16. listopadu 2009 kladné stanovisko (Delegace EU v Albánii).

Důležitým bodem kooperace bylo také publikování Stanoviska Evropské komise⁴⁵ k albánské žádosti o vstup do EU, ve kterém bylo nadefinováno dvanáct klíčových oblastí, na které by se měla Albánie soustředit v celém procesu přistupování.⁴⁶ 10. října 2012 je pak Evropskou komisí vydáno doporučení k udělení statutu kandidátské země Albánií. (tamtéž)

2.2 Vztahy EU - Maroko

Počátek geneze vztahů mezi Marokem a Společenstvím lze datovat do šedesátých let dvacátého století. Postupně rostoucí intenzita vzájemné interakce logicky vyústila z historického vývoje teritoria i geografické blízkosti obou aktérů. Častější konfrontaci rovněž podpořil fenomén určitého „exodu“ levné marocké pracovní síly do zemí západní Evropy (Ježová 2011: 28).⁴⁷ Vzájemná spolupráce doznala institucionální podoby podepsáním obchodní dohody z července 1969, přičemž zahájení tohoto negociačního procesu spadá do roku 1963 (Delegace EU v Maroku). Obsah této dohody se však vztahoval téměř výhradně na oblast obchodních vztahů.

Oproti tomu další smluvní akt již měl komplexnější charakter. V roce 1976 totiž došlo v rámci iniciativy Společenství Globální středomořské politiky k přijetí nové bilaterální dohody mezi Evropským společenstvím a Marokem. Tato smlouva překračovala rámec předchozí obchodní dohody a rozšířila spolupráci o další dimenzi – ekonomickou a finanční pomoc poskytovanou skrze bilaterální finanční protokoly.

⁴⁴ Tato dohoda vstupuje v platnost 15. prosince 2008 a vztahuje se pouze na Schengenský prostor.

⁴⁵ Na základě tohoto stanoviska byl poté vytvořen Akční plán, který reflektuje těchto 12 prioritních oblastí.

⁴⁶ Akční plán je poté revidován 1. března 2012.

⁴⁷ Zpočátku měl však tento trend určitý smluvní charakter, jelikož import marocké levné pracovní síly do Belgie byl uskutečněn na základě vzájemné dohody, resp. z iniciativy belgické vlády.

Cílem této asistence bylo podpořit rozvoj, modernizaci a diverzifikaci průmyslu a zemědělství, nicméně z retrospektivního náhledu se jeví tato iniciativa poněkud kontraproduktivní, zejm. kvůli zavádění řady ochranných prvků ze strany Společenství, které měly velice negativní efekt na export všech států severní Afriky (Medea.be a).⁴⁸⁴⁹

Poměrně zásadní moment ve vývoji vztahů mezi těmito aktéry představuje rok 1987, kdy marocký král Hassan II. podal oficiální žádost o vstup do struktur Evropského společenství.⁵⁰ Král obhajoval tuto iniciativu odůvodněním, ve kterém uvedl tři argumenty, proč by mělo Maroko být přijato do Společenství. Jako první uvedl závazek Maroka k rozvoji liberálního fungování ekonomiky. Druhým důvodem měla být kontextuální realita úrovně vzájemné interakce, resp. úzké ekonomické vztahy mezi Marokem a Evropským společenstvím. Trojici argumentů doplňovala garance demokratizace marockého politického prostoru, přičemž tímto nebyl myšlen komplex zásadních systémových změn, ale pouze rozvoj a snaha o určitý stupeň konsolidace multipartismu a zlepšení podmínek pro fungování domácích i zahraničních médií v Maroku, ovšem pod podmínkou nereferování o lidsko-právní problematice. Snaha Maroka o členství ve Společenství však byla zamítnuta na základě faktu, že Maroko není evropskou zemí. (Baracani 2005: 61)

Další fází vývoje vztahů představuje rok 1992, kdy došlo k poměrně zásadnímu momentu v rámci celé spolupráce, jelikož byl Evropským parlamentem, z důvodu porušování lidských práv, aplikován mechanismus zmražení finančního protokolu vztahujícího se právě k Maroku. Celá tato situace vygenerovala konsekvence, které mohou sloužit jako určitý precedent v posuzování případného zavádění prvků tzv. negativní kondicionality do celého procesu vzájemné spolupráce mezi členskými státy EU a třetími zeměmi, jelikož vyvolala kritickou reakci jak ze strany Maroka, tak některých členských států EU (např. Španělska). Právě z důvodů heterogenních

---

⁴⁸ V praxi bylo Maroko, vzhledem k charakteru marockého hospodářství, nejvíce zasaženo restriktivním omezením na ochranu Společné zemědělské politiky v podobě ustanovení tzv. tarifního kalendáře, který v závislosti na ročním období do značné míry limitoval přístup na evropský trh u některých zemědělských produktů skrze celní sazby (Medea.be a).

⁴⁹ V letech 1981 a 1986 došlo k prodloužení těchto dohod o spolupráci vždy na období dalších pěti let.

⁵⁰ Inicijace tohoto aktu z marocké strany bývá přisuzována úspěšnému rozšíření Společenství o Řecko (1981) a Španělsko (1987) (Baracani 2005).

národních zájmů jednotlivých členských zemí EU nebyly doposud zavedeny výraznější prvky již zmíněné negativní kondicionality. (tamtéž)

Následující iniciativa EU přinesla opět další změnu v institucionálním ukotvení celé spolupráce. V rámci Barcelonské konference, jenž byla pořádána v roce 1995, byla podepsána Barcelonská deklarace, která vytyčila tři hlavní oblasti dialogu – politika a bezpečnost, ekonomika a finančníctví a sociální, kulturní a lidský rozměr spolupráce. Důsledkem této iniciativy pak byl podpis Asociační dohody mezi Marokem a zeměmi EU v únoru 1996.⁵¹ (Delegace EU v Maroku)

Po roce 2000 pak můžeme identifikovat další tři důležité momenty v procesu spolupráce. V roce 2004 dochází v rámci ENP k podpisu Akčního plánu, jenž vešel v platnost v červenci 2005 (MAEC RM).

O tři roky později dochází k dalšímu aktu, který by měl vést k prohloubení vzájemné spolupráce, jelikož Maroko získalo tzv. status avancé neboli přidružené členství. Tato forma spolupráce by měla umožnit posílení politických, hospodářských a obchodních interakcí a měla by podporovat také častější výměny v kulturní a lidské oblasti. Paradigmatem funkčních mechanismů lze nahlížet na tuto formu institucionalizované spolupráce jako na postupné sbližování marocké legislativy s aquis communautaire EU. Formalizováním tohoto statusu došlo také k další finanční podpoře ze strany EU, kdy díky institutu přidruženého členství byl navýšen rozpočet asistence pro Maroko na roky 2011 – 2013 o 20%, přičemž 40% z celkového objemu financí je věnován implementaci statutu avancé. (Businessinfo.cz 2013a: 17)

Další událost bývá označována jako vrchol dosavadní spolupráce mezi Marokem a EU. V roce 2010 totiž došlo k uspořádání summitu v Granadě, kterého se účastnili vrcholní zástupci EU a Maroka, přičemž prioritně projednávané okruhy představovaly oblasti politické a bezpečnostní spolupráce (Ježová 2011: 28).⁵²

---

⁵¹ Asociační dohoda vešla v platnost v březnu 2000 (Delegace EU v Maroku).

⁵² Mezi poslední významné pokroky v rámci spolupráce mezi těmito aktéry lze zahrnout ustanovení tzv. zemědělské dohody, která přinesla značnou míru liberalizace vzájemného obchodu v zemědělsko-potravinářském sektoru. Výrazný posun v ekonomické rovině představuje také zavedení zóny volného obchodu na průmyslové výrobky, což mělo za následek odbourání celních tarifů na dovoz průmyslových výrobků z EU.

3 Spolupráce Albánie a EU v rámci SAP a působení EU prostřednictvím ENP v Maroku

3.1 Kooperace mezi Albánií a EU v rámci SAP

Základní podoba spolupráce v rámci komplexní politiky EU aplikované v Albánii je vymezena v SAA. Tato dohoda v případě Albánie vstoupila v platnost po ukončení ratifikačního procesu ve všech členských zemích EU 1. dubna 2009 (Oficiální web MIE AL). SAA ve svých jednotlivých deseti částech, které se věnují velice heterogenním oblastem kooperace⁵³, přesně vymezuje celou podobu spolupráce mezi EU a Albánií. Mezi léty 2003–2009 Evropská komise publikovala každoročně hodnotící report (*Stabilisation and Association Report*), jenž evaluoval albánský pokrok v celém negociačním procesu vždy ve třech dimenzích – politická situace, ekonomické záležitosti a postup v implementaci SAA. V těchto zprávách byla rovněž shrnuta poskytovaná pomoc a vytyčeny hlavní priority další spolupráce. Od roku 2011 jsou tyto reporty nahrazeny zprávami o pokroku (*Progress Report*), které hodnotí vývoj v Albánii skrze tři kategorie, jež tvoří základní rámec parametrů nutných pro případný pozdější vstup země do EU.⁵⁴ Pro směr další spolupráce je velice důležité také Stanovisko Evropské komise, které bylo publikováno v roce 2010, v němž je uvedeno dvanáct priorit, na které by se měla celá spolupráce dále soustředit, aby byla úspěšně naplněna veškerá potřebná kritéria pro budoucí vstup Albánie do EU (EK 2010). Mezi tyto hlavní priority Evropská komise zařadila např. zajištění průběhu voleb dle evropských standardů, implementaci efektivní protikorupční strategie, posílení boje proti organizovanému zločinu, reformování justice atd. (tamtéž)⁵⁵

Základní souhrn strategických dokumentů je pak dotvářen také Evropským partnerstvím, které vzniklo jako prostředek k postupné realizaci perspektivy členství zemí západního Balkánu v EU na summitu v Soluni v roce 2003.⁵⁶⁵⁷ Mezi hlavní cíle vytyčené v Evropském partnerství pak lze zařadit postupné naplňování kritérií

---

⁵³ Politický dialog, regionální kooperace, volný pohyb zboží etc.

⁵⁴ Politická a ekonomická kritéria a schopnost plnit závazky vyplývající z členství v EU.

⁵⁵ Pro kompletní výčet všech dvanácti doporučení, viz.:

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/al_opinion_2010_en.pdf

⁵⁶ Přijato Evropskou radou 14. června 2004

⁵⁷ V roce 2007 pak bylo přijato revidované Evropské partnerství (Oficiální web MIE AL)

nezbytných k přijetí SAA,⁵⁸ přičemž samotná definice očekávaných výstupů spolupráce je v tomto dokumentu rozdělena do různých podskupin priorit nadefinovaných dle časového rámce⁵⁹ (Oficiální web MIE AL).

Hlavní nástroj, skrze který probíhá distribuce asistence ze strany EU, představuje od roku 2007 IPA. Albánie vzhledem k současnému statusu potenciálního člena EU může prozatím čerpat pomoc pouze ze dvou komponentů⁶⁰ z celkových pěti, kterými IPA disponuje. I přes tento neúplný přístup ke všem zdrojům pomoci EU lze vysledovat každoroční nárůst výše poskytnutých prostředků Albánii. V roce 2007 dosáhla bilaterálně poskytovaná pomoc ze strany EU Albánii částky 61 milionů euro. Naproti tomu pro rok 2013 je počítáno s asistencí ve výši 98 112 269 euro, což představuje procentuální nárůst objemu pomoci o 60,8%. Celkem byla mezi léty 2007-2013 Albánii poskytnuta přímá finanční pomoc ve výši 597 290 813 euro. (EK j)

Z přepočtu poskytované pomoci na jednoho obyvatele⁶¹ ze strany EU Albánii a Maroku v letech 2007-2013 vyplývá, že Albánie byla příjemce více jak pětinasobně vyšší asistence než Maroko, přičemž pomoc, jež byla Albánii k dispozici v tomto období, dosahovala částky 198,3 euro/ jednoho obyvatele, kdežto u Maroka pouze 37,8 euro/ jednoho obyvatele.

Celý proces distribuce pomoci skrze IPA plyne do Albánie v souladu s několika strategickými dokumenty. První skupinu těchto plánovacích dokumentů nástroje IPA tvoří komplexnější materiály pokrývající delší časové období – MIPDs, přičemž v případě Albánie je do obsahu MIPDs vtělen také MIFF. V rámci spolupráce mezi EU a Albánií byly prozatím schváleny celkem tři MIPDs⁶². MIPDs přijaty pro roky 2008–2011 definují konkrétní cíle, kterých má být pomocí asistence EU dosaženo v závislosti na daném komponentu IPA. V MIPDs za uvedené období byly u prvního komponentu IPA vytvořeny požadavky na základě tří kategorií – politická a ekonomická kritéria a schopnost plnit závazky vyplývající z členství. U každé z těchto jednotlivých sekcí pak byly podrobněji rozpracovány očekávané výstupy kooperace. Rovněž bylo nadefinováno přerozdělení celkového obnosu poskytnutých prostředků pro první

---

⁵⁸ Posílení demokratických institucí, podpora ekonomického rozvoje atd.

⁵⁹ Jedná se o krátkodobé a střednědobé priority

⁶⁰ Komponenty určené na budování institucí, podporu transice a přeshraniční spolupráci.

⁶¹ Údaj o počtu obyvatel Maroka a Albánie, viz.: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

⁶² Pro období 2008 – 2010, 2009 – 2011 a 2011 – 2013.

komponent IPA, přičemž největší část podpory plynula do třetí kategorie⁶³ (schopnost plnit závazky plynoucí z členství) (EK 2009: 20).

MIPDs rovněž upravují dlouhodobější distribuci druhého komponentu IPA – přeshraniční spolupráce. V případě Albánie byla nadefinována přeshraniční spolupráce s několika zeměmi – s Řeckem, Makedonií, Kosovem a Černou Horou. Dále byly specifikovány cíle také v rámci přeshraniční komplexní spolupráce v jaderské oblasti (*CBC Adriatic*) a iniciativy Evropského fondu regionálního rozvoje (*ERDF South-East Europe and MED*) (tamtéž). Celkem bylo na tuto část spolupráce vyčleněno pro období 2009–2011 31,51 milionů euro. Z bilaterálního hlediska bylo alokováno nejvíce prostředků na přeshraniční spolupráci Albánie s Řeckem (4,98 milionů euro).

Pro období 2011-2013 došlo k mírné změně struktury MIPDs. V dokumentu pro zmíněné období jsou jednak naplánovány obecné cíle v různých oblastech, jako je např. posílení vlády práva, boj proti organizovanému zločinu atd., ale také jsou zde vymezeny konkrétní prioritní oblasti, na které by se měla asistence EU soustředit. Celkem je těchto prioritních sektorů šest – spravedlnost a domácí záležitosti, reforma veřejné správy, doprava atd.⁶⁴ (EK 2011b). Oblast financování přeshraniční spolupráce je nadefinována skrze každoroční publikaci Rozhodnutí o financování (*Financing Decision*), přičemž v rámci bilaterální přeshraniční kooperace je největší část prostředků pro období 2012–2013 alokována opět na spolupráci Albánie s Řeckem (3,49 milionů euro) (EK 2012b: 5).

Podrobněji je celá distribuce prostředků plynoucích z IPA rozpracována v každoročním IPA Národním programu Albánie (EK j).

Technická asistence ze strany EU je Albánii zprostředkována zejm. skrze dva způsoby v rámci IPA. Prvním je TAIEX, kdy Albánie byla v roce 2011 příjemcem 38 projektů tohoto typu, nicméně byl zaznamenán pokles celkového objemu této pomoci o téměř 50% (EK 2012c: 37). V porovnání s Marokem však bylo uskutečněno za rok 2011, i přes tento velice razantní pokles, v Albánii více projektů TAIEX.⁶⁵ Výrazný rozdíl

---

⁶³ 40 – 50% z celkové výše poskytnuté pomoci. Na plnění politických kritérií bylo alokováno 30-35%. Nejmenší část prostředků poskytnutých v rámci prvního komponentu IPA pak byl věnován plnění ekonomických podmínek (20-25%) (EK 2009: 20)

⁶⁴ Pro kompletní výčet těchto prioritních oblastí, viz.:

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_albania_2011_2013_en.pdf

⁶⁵ výrazný rozdíl v uskutečněných projektech TAIEX v Albánii a v Maroku lze spatřit především v letech 2009-2010, viz.: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/taieux/11216_taiex_2011_en.pdf

lze spatřit mezi těmito dvěma státy především v letech 2009-2010. Albánie rovněž participovala na přijímání pomoci z iniciativy SIGMA,⁶⁶ která se soustředila na tři oblasti – řízení veřejných financí, problematiku veřejných zakázek a oblast státní služby (OECD a).

3.2 Spolupráce mezi EU a Marokem v rámci ENP

Esenciálním dokumentem, který představuje celou partnerskou spolupráci mezi EU a Marokem v rámci ENP, je Akční plán. Jako základ pro vytvoření tohoto strategického dokumentu sloužila hodnotící zpráva z roku 2004 (*Country Report*), která analyticky mapovala daný stav v Maroku skrze dvě dimenze – politické záležitosti⁶⁷ a ekonomickou a sociální situaci v Maroku⁶⁸ (EK 2004a). Po vytvoření tohoto evaluačního dokumentu následoval podpis Akčního plánu v roce 2004, resp. vstup v platnost v červenci 2005 (viz.: výše). Akční plán prohlubuje již existující rámec spolupráce z Asociační dohody z roku 2000, přičemž žádoucí cíle rozlišuje do dvou kategorií. První skupinu představují tzv. prioritní akce (*Priority Actions*). Tyto cíle byly již z velké části nadefinovány v rámci Asociační dohody a jsou vnímány také marockou vládou jako priority. Mezi tuto heterogenní skupinu cílů byla zařazena např. snaha o vyjednání dohody liberalizující obchod v oblasti služeb, rozvoj podnikatelského prostředí vedoucí ke zvýšení objemu přímých zahraničních investic v Maroku, či dohled na aplikaci a dodržování mezinárodních ustanovení upravující lidská práva (EK 2004b: 3-4).⁶⁹

Druhou skupinu cílů v rámci Akčního plánu tvoří tzv. akce (*Actions*). Mezi požadované výstupy spolupráce byla zařazena témata jako politický dialog a reformy; obchod, trh a regulatorní reformy; kooperace v oblasti justice a řešení vnitřních záležitostí; doprava, energetika, věda a výzkum atd. (EK 2004b).⁷⁰

---

⁶⁶ Podrobněji o SIGMA viz.: níže

⁶⁷ Do této agendy spadala témata demokracie a vláda práva, lidská práva a základní svobody, regionální a globální stabilita, spravedlnost a vnitřní záležitosti (EK 2004a).

⁶⁸ V rámci této dimenze byla hodnocena témata jako makroekonomický a sociální výhled Maroka, strukturální reformy a dosavadní pokrok směrem k fungující a konkurenceschopné tržní ekonomice, obchod a doprava, energetika a výzkum (tamtéž).

⁶⁹ Pro kompletní seznam prioritních akcí, viz.:

http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/morocco_enp_ap_final_en.pdf

⁷⁰ Tyto cíle byly podrobněji rozpracovány a u jednotlivých konkrétních problematik, jež se vztahovaly k těmto kategoriím, byly vytvořeny vždy tři skupiny priorit, kterých má být dosaženo v závislosti na

Akční plán však vytvořil také rámec nových partnerských perspektiv spolupráce, které obsahuje ENP jako platforma kooperace. Mezi tyto nové výzvy EU zařadila např. prohloubení vzájemného obchodu a ekonomických vztahů, navýšení finanční podpory za účelem implementace všech částí Asociační dohody a Akčního plánu, zvýšení míry intenzity politické spolupráce skrze rozšíření politického dialogu atd. (EK 2004b: 2-3).

Finanční a technická asistence ze strany EU je realizována skrze ENPI. Pro plánování realizace této pomoci jsou publikovány strategické dokumenty, které vymezují priority financování spolupráce skrze ENPI. Základní dokument, jenž se vztahuje k Maroku, představuje strategický dokument pro období 2007–2013 (*Strategy Paper 2007–2013*), který má opět několik částí. V tomto materiálu je zaneseno nadefinování úkolů politiky EU v Maroku, cíle marocké vlády, které by měly být splněny s přispěním EU, a dokument obsahuje také analytický part, který hodnotí jednotlivé oblasti marockého kontextu (politická a ekonomická situace, stav životního prostředí atd.).

Tento komplexní dokument je pak ještě detailněji rozpracován skrze tzv. Národní indikativní programy určené pro kratší období⁷¹. Tyto materiály pak vymezují především celkový rozpočet, který bude na dané období k dispozici. V případě Maroka dosáhl rozpočet pro roky 2007 – 2010 celkové výše 654 milionů euro, přičemž největší část prostředků byla poskytnuta pro oblast rozvoje sociálních politik⁷² (EK 2007a). Pro období 2011 – 2013 bylo vyčleněno na podporu spolupráce s Marokem 580,5 milionů euro, kdy hlavní podíl částky je alokován pro oblast institucionální podpory⁷³ (EK 2011c). Největší procentuální propad oproti létům 2007–2010, zaznamenaly kategorie ekonomická modernizace⁷⁴ a rozvoj sociálních politik⁷⁵ (EK k).

Samotná distribuce asistence EU skrze ENPI plyne do Maroka několika způsoby. Hlavní část podpory je uskutečňována formou bilaterálních akcí⁷⁶ (EK I). V případě Maroka byly tyto bilaterální závazky v letech 2009 a 2010 realizovány ve všech

---

časovém určení, kdy pro tento účel byly nadefinovány krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle, skrze které mělo dojít k úspěšnému naplnění těchto akcí.

⁷¹ Zpravidla pro 2-3 roky.

⁷² 296 milionů euro, tj. 45,3% z celkového objemu poskytnutých prostředků (EK 2007a).

⁷³ 232 milionů euro, tj. 40% z celkového objemu poskytnutých prostředků (EK 2011c).

⁷⁴ Snížení poskytované podpory z 35,9% na 10%

⁷⁵ Snížení podpory z 45,3% na 20%

⁷⁶ Bilaterální akce představují přibližně 90%.

případech pomocí procedury ENPI tzv. rozpočtové podpory. Zbývá asistence je distribuována skrze společné projekty, které jsou uskutečňovány přeshraniční spoluprací (*Cross-Border Co-operation*) nebo speciálními iniciativami, jako jsou projekty zahrnuté v rámci Sousedského investičního nástroje. V rámci přeshraniční spolupráce Maroko vytvořilo kooperaci se Španělskem (*CBC Atlantic Programme*), přičemž je na projekty spadající do této formy spolupráce vyčleněno pro roky 2007–2013 156, 732 milionů euro⁷⁷. Maroko se naopak nezapojilo do komplexnější přeshraniční kooperace v rámci celého Středomoří (*CBCMED*).⁷⁸ Skrze již zmíněný Sousedský investiční nástroj se EU podílí v současnosti na financování čtyř projektů⁷⁹ a další dva projekty⁸⁰ prozatím čekají na definitivní schválení.

Poměrně specifickou kategorií představuje technická asistence, která má za cíl celkové přiblížení institucí partnerských zemí k standardům EU. Tento druh podpory je realizován skrze tři iniciativy – TAIEX, Twinning a Sigma. V rámci spolupráce EU s Marokem bylo mezi léty 2005–2008 uskutečněno 13 twinningových projektů (EK k). V roce 2011 pak byly spuštěny tři projekty v oblasti civilního letectví a financí, a rovněž bylo podepsáno dalších sedm twinningových projektů, které mají cílovou působnost v sektorech jako je energetika, výzkum, doprava atd. (EK 2011d). Maroko rovněž využívá asistenci ve formě TAIEX, kdy je druhým největším uživatelem této podpory v rámci jižního Středomoří.⁸¹ V roce 2011 pak bylo Maroko příjemcem 26 programů asistence TAIEX (EK 2012c). Speciální kategorií tohoto druhu pomoci pak představuje iniciativa s názvem Sigma, jenž je společně podporována ze strany EU a Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, která má za cíl také posilovat řízení veřejné správy. V současné době se asistence v rámci Sigma soustřeďuje v Maroku zejm. na čtyři oblasti - veřejné služby a řízení lidských zdrojů, protikorupční politika, decentralizace v oblasti rozhodování o veřejných službách a na reformování marockého parlamentu (OECD b).

---

⁷⁷ V této části jsou zahrnuty také náklady, které budou hradit participující země z vlastních rozpočtů.

⁷⁸ Viz.: <http://www.enpicbcmed.eu/projects/running-projects>

⁷⁹ Viz.: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/nif_morocco_en.htm

⁸⁰ Viz.: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/documents/list_of_projects_under_provisional_approval.pdf

⁸¹ Viz. http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/documents/activity-report-2011_en.pdf

EU však přizpůsobuje svou politiku v těchto partnerských zemích i kontextuálnímu vývoji v rámci celého regionu Středomoří. Bez reakce proto nemohl zůstat tak významný proces, jakým bylo tzv. arabské jaro, které mělo výrazný dopad na celou oblast Maghrebu. EU v reakci na tuto událost vypracovala určitý druh ad hoc. revize své politiky, jenž je dosud uplatňována v této oblasti, resp. rozšířila její působnost. Jako odpověď na události arabského jara byl vytvořen program Podpora partnerství, reformního procesu a ekonomického růstu podporující začlenění (SPRING)⁸². Pro financování tohoto programu byla na roky 2011 – 2012 vyhrazena částka v celkové výši 350 milionů euro, přičemž celý proces distribuce je zahrnut v rámci ENPI. Maroku byla vyčleněna podpora v rámci této iniciativy v celkové výši 80 milionů euro (CEU 2012a).

Hlavním cílem tohoto programu je především podpořit partnerské státy v zavádění demokratických reforem a v budování institucí (CEU 2011). Očekávané výstupy tohoto strategického programu EU je především podpora demokratické tranzice v partnerských zemích a dosažení udržitelného ekonomického růstu, jenž bude napomáhat začlenění a hospodářskému rozvoji (tamtéž). Tato nová iniciativa má v plánu docílit těchto pozitivních konsekvencí pomocí konkrétních kroků, které v sobě zahrnují např. redefinování subvenčního programu na rozvoj venkova a zemědělského sektoru, což by se mělo týkat také Maroka (nová iniciativa ENPARD⁸³).

---

⁸² Příjemci podpory skrze program SPRING v roce 2011: Maroko, Egypt, Tunisko a Jordánsko (CEU 2011).

⁸³ Viz. http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=28618&id_type=1&lang_id=450

4 Ekonomicko-finanční spolupráce EU s Albánií a Marokem

Esenciální požadavek v rámci komplexní spolupráce mezi EU a Albánií představuje postupné naplňování Kodaňských kritérií, což tvoří nezbytnou podmínku případného členství Albánie v EU. Jedna z částí těchto základních kritérií definuje požadavek na dobře fungující ekonomickou dimenzi, přičemž je zde zdůrazněna podmínka na fungující tržní ekonomiku a schopnost vyrovnat se se silami, jež působí v rámci trhu EU (CEU c). Požadavky na ekonomickou stabilitu a rozvoj Albánie jsou zakomponovány také v klíčových dokumentech vymezujících podobu vzájemné spolupráce, a to jak v SAA, tak ve Stanovisku Evropské komise z roku 2010. Hodnocení postupného naplňování ekonomických kritérií je pak detailně rozpracováno v každoroční zprávě o pokroku,⁸⁴ přičemž evaluaci podléhá několik faktorů v rámci podkapitoly Existence fungující tržní ekonomiky, resp. Makroekonomická stabilita. Mezi hodnocené indikátory pak lze zařadit ekonomický růst, nezaměstnanost, hrubý domácí produkt, přímé zahraniční investice atd. V rámci evaluace plnění ekonomické dimenze Kodaňských kritérií je v reportech analyzována také míra konkurenceschopnosti albánského hospodářství (EK 2012d).

V rámci ENP, resp. instrumentu ENPI, skrze něhož probíhá spolupráce v ekonomicko-finanční dimenzi, bylo ve strategickém dokumentu ENPI pro období 2007–2013 nadefinováno několik prioritních oblastí, jež by měly představovat klíčové komponenty úspěšného ekonomického rozvoje Maroka, které by měly také vést ke komplexnímu zlepšení této dimenze vzájemných vztahů. Podrobněji jsou priority spolupráce v této oblasti vymezeny v Akčním plánu, nicméně elementární výčet těchto nejdůležitějších bodů je velmi podobný v obou dokumentech.

Základní parametry ekonomické spolupráce, které byly zmíněny v těchto strategicko-plánovacích materiálech, lze rozdělit do několika dimenzí. První důležitý ekonomický indikátor představuje oblast ekonomického růstu a zaměstnanosti. Druhou podstatnou složkou, která by měla přispět k dobrému fungování marocké ekonomiky, je vylepšení stavu veřejných financí, což v sobě zahrnuje např. požadavek na udržitelnost míry inflace a veřejného zadlužení. Třetí dimenzi reprezentuje snaha

---

⁸⁴ Do roku 2009 v Stabilizačním a asociačním reportu

o dosažení diverzifikace zdrojů ekonomického růstu. Mezi dalšími prioritami pak bylo zahrnuto také vylepšení podnikatelského a investičního prostředí a posílení zemědělského sektoru (EK 2007b). Stěžejní část ekonomicko-finanční spolupráce pak bezpochyby tvoří také vzájemný obchod EU a Maroka.

Z pohledu alokace prostředků plynoucích z EU na podporu celkové modernizace ekonomického prostředí v Maroku, což v sobě zahrnuje priority uvedené výše, došlo k výraznému snížení přísunu finanční asistence. Pro tuto kapitolu bylo pro období 2007–2010 vyčleněno 235 milionů euro, což představovalo 35,9% z celkového objemu poskytnutých prostředků. Oproti tomu na léta 2011–2013 byla této kapitole vyhrazena celková částka 58,05 milionů euro, která se tak podílí pouze 10% na celkovém objemu pomoci. Vyjádřeno absolutními čísly, u této části spolupráce mezi Marokem a EU došlo k redukci prostředků ze strany EU o 176,95 milionů euro, resp. se snížil podíl kapitoly ekonomické modernizace na celkovém objemu poskytnuté pomoci o 25,9%. (EK k)

4.1 Konkurenceschopnost, ekonomický růst a vývoj nezaměstnanosti v Albánii a Maroku

Jak Kodaňská kritéria v případě Albánie, tak Akční plán pro Maroko, definovali v makroekonomické rovině spolupráce požadavek na zvýšení výkonu a konkurenceschopnosti fungování marocké ekonomiky (EK 2004b: 9). Pro evaluaci tohoto parametru lze využít indikátor, jenž je každoročně publikován Světovým ekonomickým fórem – Globální index konkurenceschopnosti, který na základě komplexu 12 indikátorů, resp. pilířů,⁸⁵ hodnotí míru konkurenceschopnosti na úrovni jednotlivých národních států.

Při podrobnější analýze tohoto atributu lze v případě Albánie vyvodit určitý trend v podobě poměrně výrazného pokroku, jelikož Albánie postoupila ze 109. pozice v reportu z let 2007-2008 na 89. místo⁸⁶ v rámci publikace aktuálního dokumentu pro roky 2012-2013 (WEF 2012).

Naopak u Maroka lze vysledovat opačný trend projevující se stagnací až mírným zhoršením výsledku, jelikož Maroko zaujímal v tomto žebříčku v letech 2007-2008 64. pozici (WEF 2008), kdežto v reportu, jenž mapuje aktuální období 2012–2013,

---

⁸⁵ Viz. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

⁸⁶ V hodnocení let 2011/2012 obsadila Albánie dokonce 78. pozici (WEF 2012)

Maroko obsadilo 70. místo (WEF 2012). I přes tento výsledný dlouhodobý pokles je však Maroko hodnoceno společně s Jordánskem v rámci států severní Afriky a Blízkého východu pozitivně, především díky částečnému reformnímu úsilí, které zajistilo mírný vzestup Maroka o tři příčky oproti předchozímu žebříčku, jenž hodnotil roky 2011-2012 (tamtéž).

Strategické dokumenty upravující vzájemnou kooperaci obou států s EU definují mj. také požadavek na posílení a stabilitu ekonomického růstu, jakožto faktoru, který pozitivně ovlivňuje celý sektor ekonomické spolupráce. Při sledování vývoje růstu albánské ekonomiky dochází skutečně k určitému pozitivnímu trendu, jelikož Albánie od roku 2007 vykazuje kontinuální růst ekonomiky. Největší reálný růst albánského hospodářství byl zaznamenán v roce 2008, kdy tamní ekonomika vykazala růst 7,2% (Businessinfo.cz 2013b: 17). Z dlouhodobější perspektivy se konjunktura albánské ekonomiky pohybovala mezi léty 2007–2012 v rozmezí od 7,2% (2008) po 0,5% (2012)⁸⁷.

V případě marocké ekonomiky dochází také k pozitivnímu progresu, a to i přes turbulentní vývoj v regionu a celosvětovou ekonomickou situaci. Maroko v roce 2008 zaznamenalo rekordní růst ekonomiky o 5,6% ve sledovaném období 2007–2012, jelikož v následujících letech se pohyboval tento atribut v rozmezí od 5,0% (2011), až k 2,4% (odhad pro rok 2012) (Businessinfo.cz 2013a: 20).

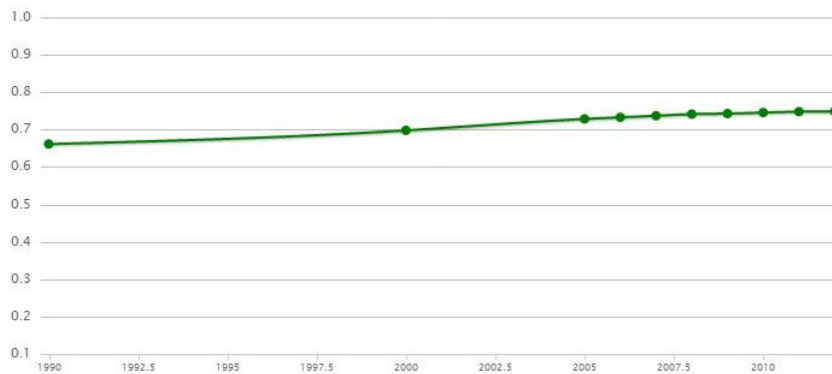
U obou států byl kontinuální ekonomický růst navíc doprovázen také postupným mírným zlepšováním životní úrovně⁸⁸ (viz.: graf 1 a 2).

---

⁸⁷ Odhad pro rok 2012, viz.: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/al.html>

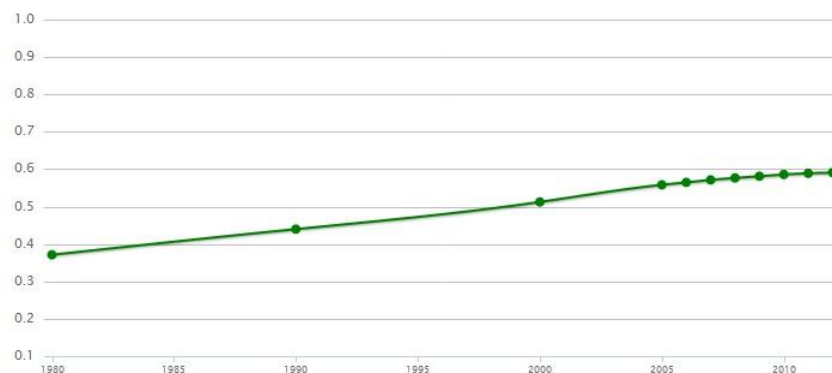
⁸⁸ Pro měření životní úrovně je použit *Human Development Index* (Index lidského rozvoje) – HDI. Podrobněji o metodice HDI, viz.: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>

Graf 1: Vývoj Indexu lidského rozvoje v Albánii

Zdroj: Organizace spojených národů

Graf 2: Vývoj Indexu lidského rozvoje v Maroku

Zdroj: Organizace spojených národů

Zásadní problematiku, jež je každoročně hodnocena ze strany EU jak v případě Albánie, tak Maroka, tvoří míra nezaměstnanosti. Albánie v této oblasti však nezaznamenala výrazné zlepšení. Z dostupných oficiálních statistik se za roky 2007-2011 nezaměstnanost v Albánii pohybovala od 13,6% (2009) k 13,3% (2011) (INSTAT AL 2012). Nejaktuálnější data pak uvádějí oscilaci míry nezaměstnanosti v Albánii mezi 13,3% a 13,32%.⁸⁹ Problémem v albánském případě však zůstává značná odlišnost oficiálních statistik a místní reálné nezaměstnanosti v dílčích regionech, kdy např. v oblasti Kukës dosáhla míra nezaměstnanosti 57% (Businessinfo.cz 2013b: 17).

Ke zdatelnému pokroku za období od roku 2008–2012 však nedošlo ani v Maroku, jelikož míra nezaměstnanosti dosahovala průměrné výše 9,4% a nevykazovala od roku 2008 klesající tendenci. V otázce nezaměstnanosti se navíc

⁸⁹ Data za rok 2012

v Maroku vygenerovala další problematická rovina, jelikož se nedaří snižovat tento atribut zejm. mezi mladými lidmi mezi 15–24 let, kdy míra nezaměstnanosti dosahuje u této skupiny v celostátním průměru 18%⁹⁰ (Businessinfo.cz 2013a: 19). Tento negativní fakt pak přispívá k implikaci trendů v komplexním procesu migrace marockých občanů na území států západní Evropy. Otázkou však zůstává míra reliability statistik poskytovaných oficiálními marockými institucemi, resp. reflexe efektivity produkované práce zaměstnaným obyvatelstvem.

4.2 Zlepšení investičního prostředí a snaha o diverzifikaci zdrojů ekonomického růstu

Jednou z priorit, jež je uvedena ve strategickém dokumentu ENPI v případě Maroka, a která by rovněž měla napomoci k postupnému plnění ekonomické dimenze Kodaňských kritérií v procesu rozšiřování EU o Albánii, je zlepšení investičního prostředí v daných zemích. Úspěšnost plnění tohoto ambiciózního cíle je přitom odvislá od mnoha dílčích kroků, jako je např. respektování vlastnických práv či duševního vlastnictví.

V oblasti respektu vůči vlastnickým právům nezaznamenala Albánie žádný pozitivní vývoj, jelikož v porovnání s hodnocením za období 2008–2009, kdy obsadila 126. pozici, si v aktuálním reportu Světového ekonomického fóra dokonce pohoršila o tři příčky (WEF 2012: 377). Oproti tomu Maroko dosáhlo v této oblasti poměrně značného pokroku, kdy v této kategorii obsadilo za roky 2008–2009 v žebříčku Světového obchodního fóra 66. příčku (WEF 2008: 377), kdežto za období 2012–2013 zaznamenalo postup na 53. pozici (WEF 2012: 377).

V problematice intelektuálního vlastnictví se však Albánie prezentovala opačným trendem, kdy oproti 124. místu z let 2008–2009 (WEF 2008: 378) zaznamenala postup o 21 míst na celkovou 103. pozici v žebříčku Světového obchodního fóra za roky 2012–2013. Oproti tomu Maroko zaznamenalo v této oblasti mírně negativní vývoj, když ze 78. pozice v letech 2008–2009 kleslo na 82. pozici v evaluaci období 2012–2013 (WEF 2012: 389).

---

⁹⁰ V populaci žijící ve městě pak 31% (Businessinfo.cz 2013a: 19)

Tyto dílčí atributy pak mají vliv na velice důležitý ukazatel a to na celkový objem přímých zahraničních investic, které se uskutečnily v Albánii a Maroku. Vývoj těchto vnějších investic vykazuje v Albánii již od roku 2005 výrazně rostoucí tendenci. V roce 2005 totiž dosáhly přímé zahraniční investice v Albánii celkového objemu 213 milionů euro, kdežto v roce 2010 zaznamenaly tyto vnější přímé investice ze zahraničí nárůst na celkovou částku 793 milionů euro, což představuje navýšení o 372%.

Tabulka 1: Vývoj přímých zahraničních investic plynoucích do Albánie (v milionech euro)

TABLE I.1.							
FDI inflows: world, South-East Europe and Albania, 2005-2011 (Millions of euro)							
Host economies	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
World	782 673	1 164 682	1 534 682	1 208 931	802 041	936 640	1 085 242*
South-East Europe	3 870	7 885	9 384	8 663	5 446	3 109	4 745*
Albania	213	259	481	665	717	793	742

Zdroj: METE AL, Report on Foreign Direct Investment in Albania, 2011

Tímto pozitivním vývojem v oblasti přímých zahraničních investic se Albánie dostala v roce 2010 v příjmu celkového objemu těchto vnějších transakcí v rámci jihovýchodní Evropy na druhé místo za Srbskem (METE AL 2012:13). Takto razantní vzrůst přímých zahraničních investic je výsledkem několika faktorů, které ovlivnily celkovou podobu investičního prostředí v Albánii v posledních pěti letech. Jedná se zejména o kontinuální zavádění liberalizačních ekonomických opatření, které ve svém důsledku přinesly celkové zlepšení podnikatelského prostředí v Albánii,⁹¹ a svůj podíl na tomto pozitivním trendu mají také racionalizované investice veřejných prostředků do oblasti infrastruktury a dodávek energie, které logicky zlepšily podnikatelské prostředí v tomto státu západního Balkánu.

Ve struktuře přímých zahraničních investic v Albánii pak došlo mezi léty 2006-2011 k výraznému nárůstu především v oblasti průmyslu, energetiky a finančních služeb.

⁹¹ Přijat Zákon o veřejných zakázkách, Zákon o koncesích, Zákon o úpadku (Businessinfo.cz 2013b: 15)

Tabulka 2: Struktura přímých zahraničních investic v Albánii v období 2006-2011

TABLE I.9.

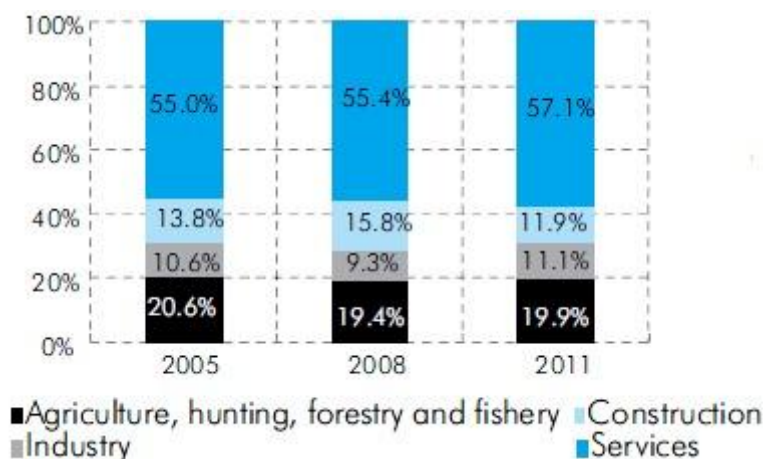
**Albania: FDI inflows by main economic activity
(millions of euro)**

Activities	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Agriculture, hunting, fishing	2	2	-54	-9	0	-
Construction	8	51	147	19	44	-
Industry ^a	69	56	369	300	394	351
Electricity and gas	0	4	2	143	88	103
Telecommunications	62	196	-61	84	97	67
Financial intermediation	30	136	167	120	138	110
Distribution, other services	88	25	95	59	33	111
TOTAL	259	480	665	717	793	742

Zdroj: METE AL, Report on Foreign Direct Investment in Albania, 2011.

Finální směřování zahraničních investic však nemělo nijak výrazný dopad na diverzifikaci ekonomického růstu, resp. na změnu podílu jednotlivých sektorů na celkové tvorbě HDP Albánie. Nejvýraznější nárůst zaznamenal za období 2005–2011 sektor služeb, který v roce 2011 zvýšil svůj podíl na HDP o 2,1% oproti roku 2005.⁹²

Graf 3: Podíl jednotlivých sektorů na tvorbě HDP Albánie (v %)

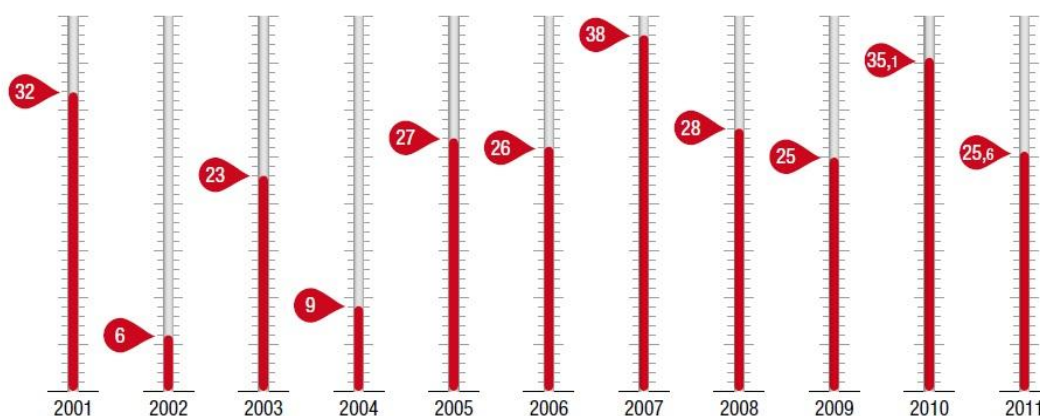

Zdroj: Bank of Albania, Annual Report 2011

⁹² V roce 2005 se sektor služeb podílel na celkovém HDP 55%, kdežto v roce 2011 57,1% (Bank of Albania 2012: 50).

Vývoj přímých zahraničních investic v Maroku vykazoval poměrně heterogenní charakter. Vrcholu dosáhl objem zahraničních investic v roce 2007, kdy tyto transakce překročily výši 38 miliard marockých dirhamů.⁹³ Od tohoto roku zaznamenávají přímé zahraniční investice v Maroku kontinuální pokles, s výjimkou roku 2010, kdy došlo k meziročnímu nárůstu o 40,4% oproti roku 2009. V následujících letech 2011 a 2012 však došlo opět k poklesu na 25,6, resp. 20,8 miliard dirhamů.⁹⁴ Negativní vývoj přímých zahraničních investic v tomto období je způsoben do jisté míry jednak turbulentním vývojem v teritoriu (tzv. arabské jaro), a jednak také dopadem světové krize. V regionálním porovnání však Maroko v oblasti přímých zahraničních investic zvládlo nejlépe dopad právě tzv. arabského jara, zejm. pak v porovnání s Egyptem či Tuniskem. (Businessinfo 2013a: 55-56)

Graf 4: Vývoj přímých zahraničních investic v Maroku (v miliardách marockých dirhamů)

Zdroj: AMDI RM, Activity Report 2011.

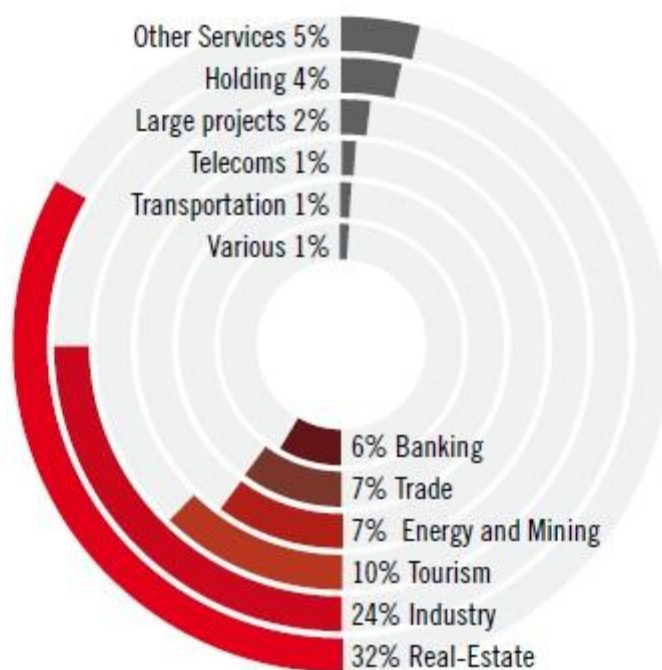
S přímými zahraničními investicemi je spjata v marockém případě také snaha o diverzifikaci zdrojů ekonomického růstu, jelikož se mění cílová oblast směřování zahraničního kapitálu, kdy roste význam investic do průmyslu, na úkor nemovitostí a cestovního ruchu. V celkovém podílu jednotlivých sektorů na výsledném hrubém domácím produktu Maroka dochází k růstu sekundárního sektoru, jehož podíl na HDP se oproti roku 2008 zvýšil o téměř 5%, z 23,7% na 28,5%. Zvýšení podílu průmyslu na

⁹³ Přibližně 3,4 miliard euro (při užití kurzu z 21. 4. 2013)

⁹⁴ Přibližně 1,8 miliard euro (při užití kurzu z 21. 4. 2013)

celkové tvorbě HDP lze připočítat zahájení marockého programu národního průmyslového paktu, který má za cíl vytvořit až 220 000 nových pracovních míst v období od roku 2009 do roku 2015 (Touahri 2009). EU poskytla nejvýraznější přímou podporu tomuto dlouhodobému strategickému plánu v podobě poskytnutí půjčky od Evropské investiční banky ve výši 100 milionů euro na vybudování technologického parku v rámci tohoto národního paktu (CEU 2012b).

Graf 5: Struktura přímých zahraničních investic v Maroku v roce 2011 (v %)

Zdroj: AMDI RM, Activity Report 2011.

V oblasti kapitálu plynoucího do obou států ze zahraničí představují důležitou součást také transfery peněz či majetku směřujících od migrantů do jejich rodných zemí (remittance). Hospodářství Albánie i Maroka je poměrně výrazně závislé na těchto transakcích, kdy remittance dosahovaly v roce 2011 u Albánie 9%, resp. u Maroka 7% z celkového HDP (WB 2012).

Za období 2007-2012⁹⁵ byla Albánii příjemcem transferů tohoto typu ve výši 7,634 miliard amerických dolarů, což představuje zhruba 5,827 miliard euro.⁹⁶

⁹⁵ Pro rok 2012 je k dispozici pouze odhad WB.

V Maroku remitence dosáhly za ekvivalentní časový úsek celkové hodnoty 40, 468 miliard dolarů, tj. přibližně 30, 891 miliard euro. (tamtéž)

Důležitost těchto transakcí je tak u obou států naprosto zásadní, přičemž celkový objem remitencí dokonce mnohonásobně převyšuje poskytovanou asistenci ze strany EU.

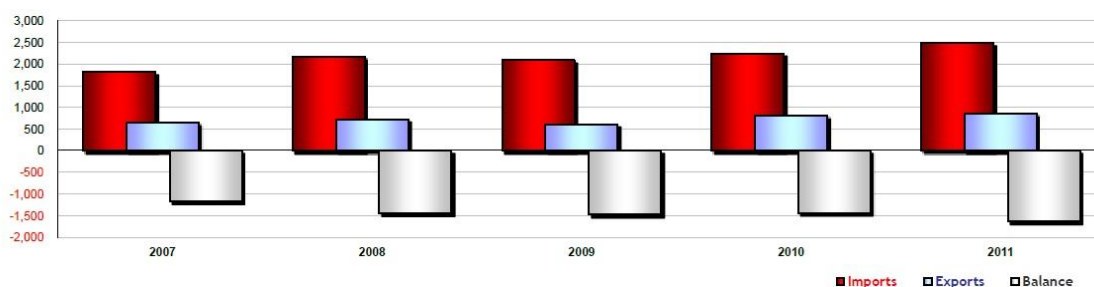
⁹⁶ Pro přepočítání byl použit pětidenní kurz z 19. 4. 2013, viz.: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/aktualni/>

5 Vzájemný obchod EU s Albánií a Marokem

5.1 Profil a struktura vzájemného obchodu EU-Albánie a EU-Maroko

Pro Albánii představuje EU největšího obchodního partnera, přičemž obchodní aktivity mezi EU a Albánií představují 67% z celkového obchodu Albánie. Oproti tomu Albánie zaujímá pouze marginální postavení v rámci žebříčku obchodních partnerů EU, kdy transakce mezi EU a Albánií představují pouze 0,1% z celkového objemu obchodu EU.⁹⁷(EK 2012e: 4-5) Z dlouhodobějšího pohledu lze vysledovat postupný nárůst celkového objemu obchodu mezi těmito aktéry, když v roce 2007 dosahoval jejich vzájemný obchod celkové hodnoty 2,465 miliard euro a v roce 2011 byl zaznamenán vzrůst obchodu na celkem 3,335 miliard euro, což v procentuálním vyjádření znamená nárůst objemu obchodu o 35,3%. S kontinuálně rostoucím objemem transakcí však rovněž narůstá výsledné pasivní saldo obchodní bilance, kdy v roce 2007 dosahovala záporné hodnoty 1,171 miliard euro, kdežto v roce 2011 již rozdíl mezi exportem a importem dosáhl finální částky 1,628 miliard euro. (tamtéž)

Graf 6: Vývoj salda obchodní bilance Albánie v rámci obchodu s EU

Zdroj: Evropská komise

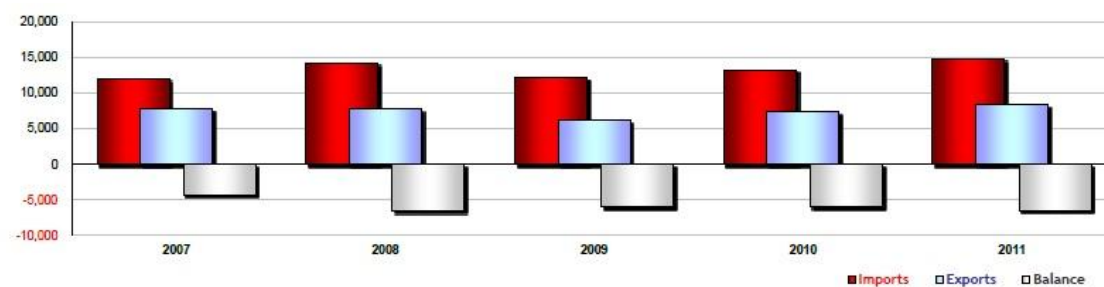
Z hlediska komoditní struktury představuje největší albánský exportní artikl průmyslové spotřební zboží (48,4% z celkového albánského exportu), dále pak minerální paliva, maziva apod. (18,4%) a další tržní výrobky⁹⁸ (13,1%). V opačném směru se mezi největší importní položky směřující do Albánie z EU řadí tržní výrobky (22,7% z exportu EU do Albánie), stroje a dopravní prostředky (20%) a minerální paliva, maziva apod. (18,4%). (tamtéž)

⁹⁷ Albánie se tak řadí na 66. místo v žebříčku obchodních partnerů EU.

⁹⁸ Viz.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Manufactured_good

Z pohledu objemu zahraničního obchodu představuje trh EU pro Maroko největšího obchodního partnera, kdy se EU podílí na celkovém marockém obchodu 50,2% (EK 2013f: 5). Pro EU naopak Maroko nepředstavuje strategicky důležitou obchodní destinaci, jelikož i když je hned po Alžírsku druhým největším obchodním partnerem EU v rámci Maghrebu, podíl obchodu s Marokem dosahuje pouhých 0,7% z celkového objemu obchodu s nečlenskými zeměmi EU. (EK 2013f: 4). Při hodnocení vývoje vzájemného obchodu Maroka a EU lze vysledovat rostoucí objem transakcí. V roce 2007 dosáhl obchod Maroka s EU celkového objemu 19,751 milionů euro, zatímco v roce 2011 zaznamenal objem obchodu nárůst na výslednou hodnotu 23,133 milionů euro. Výjimku ve sledovaném období 2007–2011 představoval rok 2009, ve kterém vzájemný obchod poklesl na 18,388 milionů euro (EK 2013f: 3). Důležitým aspektem z hlediska vyhodnocování vývoje zahraničního obchodu Maroka je fakt, že tomuto severoafrickému státu se nedaří dosáhnout aktivního salda obchodní bilance v rámci obchodních vztahů s EU, naopak pasivní hodnota tohoto atributu se oproti roku 2007 zvýšila z 4,253 milionů eur na 6,430 milionů v roce 2011, což představuje nárůst rozdílu mezi celkovým exportem a importem o 51%.

Graf 7: Vývoj salda obchodní bilance Maroka v rámci obchodu s EU

Zdroj: Evropská komise

Komoditní struktura marockého vývozu do EU je tvořena zejm. produkty patřící do primárního a sekundárního sektoru národního hospodářství – průmyslové spotřební výrobky (30,2% z celkového marockého exportu do EU), stroje a dopravní prostředky (23,2%) a potraviny a živá zvířata (21,8%). (EK 2013f: 6)

Naopak mezi největší exportní položky EU, které směřují do Maroka, patří stroje a dopravní prostředky (33,8%), tržní výrobky⁹⁹ (24,2%), zemědělské produkty (10,9%) a výrobky chemického průmyslu (10,4%). (tamtéž)

5.2 Smluvní vymezení vzájemného obchodu EU a Albánie

První institucionalizovaný výstup upravující vzájemný obchod mezi Albánií a EU lze datovat do roku 1992, kdy vstoupila v platnost Dohoda mezi EHS a Albánií o obchodě a obchodní a hospodářské spolupráci, přičemž upravovala oblast obchodu se zbožím z Albánie či Společenství s výjimkou textilu a produktů, které pokrývala smlouva o ESUO (Cihelková 2003: 652). Tento smluvní akt rovněž ustanovil ve vzájemných obchodních interakcích mezi EU a Albánií určitou míru preference vůči Albánii, nicméně Albánie nebyla až do roku 1994 schopna využít tohoto potenciálu, zejm. pak v oblasti zvýšení svého exportu (Vurmo 2008: 30).¹⁰⁰

Dalším významným bodem v rámci celé obchodní spolupráce pak představuje rok 2000¹⁰¹, kdy EU vytvořila vůči všem státům západního Balkánu systém autonomních obchodních preferencí. V praxi tento krok znamenal pro Albánii značné rozšíření přístupu na trh EU, jelikož bylo téměř všechno exportní albánské zboží oproštěno od celního zatížení či kvót upravujících maximální kvantitu dováženého zboží. Výjimku v tomto ohledu tvoří některé rybí produkty, víno a hovězí maso, které i nadále podléhají preferenčním tarifním kvótám. (EK m)

Komplexní vymezení obchodních vztahů mezi zeměmi západního Balkánu a EU je pak nadefinováno v rámci jednotlivých SAA. Vzhledem k dlouhému negociačnímu procesu, který předchází finálnímu vstupu v platnost SAA, byla v rámci vztahů mezi Albánií a EU přijata Prozatímní dohoda (*Interim Agreement*) s platností od 1. prosince 2006, která upravuje celý rámec obchodních vztahů mezi Albánií a EU. Tento smluvní akt zajišťuje ustanovení zóny volného obchodu mezi oběma aktéry během přechodného období deseti let. Po vstupu v platnost SAA je Prozatímní dohoda považovaná jako integrální součást tohoto hlavního dokumentu v rámci celého SAP. (Oficiální web MIE ALB)

⁹⁹ Viz.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Manufactured_good

¹⁰⁰ Mezi léty 1994-1997 byl zaznamenán kontinuální růst vzájemného obchodu (Vurmo 2008: 30).

¹⁰¹ Tyto obchodní preference pak byly obnoveny v letech 2005 a 2011, s platností do roku 2015 (EK m).

Úplného vytvoření zóny volného obchodu mělo být dosaženo dle Prozatímní dohody, resp. SAA, buď okamžitým zrušením všech restriktivních opatření po vstupu v platnost Prozatímní dohody, anebo postupným snižováním restriktivních prostředků. Zboží, kterého se týká kontinuální snižování ochrannářských opatření, lze rozdělit do několika kategorií – změny v ochrannářských opatřeních u industriálních a zemědělských produktů a úprava rybích produktů.

U výrobků průmyslového původu došlo po vstupu Prozatímní dohody v platnost ze strany EU k okamžitému odstranění veškerých restriktivních opatření. Zároveň byl vytvořen časový rámec, podle kterého mělo probíhat odbourávání daňové zátěže vztahující se na určité industriální výrobky z EU, jež byly dováženy do Albánie. Tento postupný proces liberalizace se vztahoval např. na trysková paliva, mycí a čisticí prostředky či plynové oleje.¹⁰² U těchto produktů mělo dojít k odstranění restriktivních opatření v horizontu pěti let od vstupu v platnost Prozatímní dohody.¹⁰³

Druhým sektorem, který podléhá úpravám zahrnutým jak v Prozatímní dohodě, tak v SAA, je oblast se zemědělskými produkty. Opět zde byla ze strany EU provedena značná míra liberalizace vzájemného obchodu, jelikož se vstupem v platnost Prozatímní dohody se odstranila veškerá restriktivní opatření na téměř všechny výrobky zemědělského původu krom produktů, jakými jsou víno, výrobky z hovězího masa či z třtinového, řepného anebo jiného cukru (CEU 2006: čl. 14). Albánie měla odstraňovat ochrannářská opatření u importovaného zboží zemědělského původu pocházejícího z EU ve třech kategoriích. První skupinu představovaly produkty, u kterých došlo k odejmutí daňové zátěže ihned po vstupu Prozatímní dohody v platnost. Druhý segment pak tvořilo zboží, u kterého byla postupně snižována daňová sazba, a poslední skupinu tvořily produkty, u kterých byla odstraněna daňová zátěž v rámci tarifu upravujícího maximální možnou kvantitu importu u těchto produktů (CEU 2006).¹⁰⁴

Z obecného hlediska mají takto široce nadefinované liberalizační prvky vzájemného obchodu pozitivní účinky na rozvoj albánského hospodářství. Ustanovení

---

¹⁰² Kompletní seznam výrobků, viz.: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/albania/st08154.06_en.pdf

¹⁰³ Se vstupem v platnost snížení daně na 80%. První rok od vstupu v platnost snížení na 60%, druhý na 40%, třetí na 20%, čtvrtý 10% a v pátém roce od vstupu dohody v platnost 0% (CEU 2006: čl. 6).

¹⁰⁴ Speciálně byly upraveny také rybí produkty, přičemž byla odstraněna veškerá restriktivní opatření, krom produktů speciálně nadefinovaných v Prozatímní dohodě, viz.: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/albania/st08154.06_en.pdf

téměř komplexní zóny volného obchodu mezi Albánií a EU generovalo v roce 2007 přidanou hodnotu albánskému hospodářství až do výše 1,54% albánského HDP (Zahariadis 2007: 49).

5.3 Smluvní vymezení vzájemného obchodu EU a Maroka

Základní legislativní rámec vzájemného obchodu mezi Marokem a EU představuje již zmíněná Asociační dohoda. Esenciálním cílem Asociační dohody, který by měl zintenzivnit a podpořit vzájemný obchod obou aktérů, je vytvoření zóny volného obchodu mezi Marokem a EU. Jedním z bazálních faktorů ustanovených v Asociační dohodě, jenž by měl výrazně ovlivnit celkovou obchodní spolupráci, byl předpoklad vzniku zóny volného obchodu mezi Marokem a EU v oblasti průmyslových výrobků (vyjma osobních automobilů)¹⁰⁵, a to pomocí postupného snižování celních tarifů po dobu 12 let (OJEC 2000: čl. 11). I přes zavedení této zóny volného obchodu však zůstává určitá míra zdanění průmyslových výrobků, kdy importované zboží je oboustranně předmětem 20% daně z přidané hodnoty a importního poplatku ve výši 0,25% v závislosti na celkové hodnotě daného zboží (ad valorem) (Enpi-info.eu 2012a).

Speciální úpravě pak podléhá oblast vzájemného obchodu se zemědělskými výrobky. V tomto odvětví obchodu bylo dosaženo poměrně výrazného pokroku, když byla v únoru 2012 Evropským parlamentem schválena nová dohoda mezi Marokem a EU, jenž upravuje právě sektor zemědělství a rybolovu. Tento nový výstup spolupráce, který vešel v platnost 1. října 2012, okamžitě odstraňuje 55% z celních tarifů uvalených na marocké zemědělské a rybí produkty a v období 10 let také 70% z tarifů vztahujících se na ekvivalentní produkty EU (Enpi-info.eu 2012b).

V rámci obchodu se zemědělskými produkty jsou pro exportní artikly směřující z EU do Maroka nadefinovány čtyři skupiny zboží. První segment tvoří plně liberalizované zboží, na které se nevztahují žádná cla a kvótní omezení. Do této skupiny produktů patří např. živá zvířata, všechny typy osení a surový olej. Druhou kategorii představují výrobky s možností kvótního omezení, u kterého však dojde každý rok ke snížení cla o 20%, což v konečném důsledku bude znamenat úplnou liberalizaci tohoto segmentu do 5 let. Mezi tuto skupinu zboží lze zařadit velkou část zeleniny, citrusy,

---

¹⁰⁵ Postupná regrese celního zatížení osobních automobilů postupuje podle separátního plánu (viz. Asociační dohoda)

máslo, sýr či upravený olej. Třetí kategorii tvoří výrobky, u kterých dojde k liberalizaci v delším časovém horizontu deseti let (vejce, rýže, cukrovinky, jogurty). Poslední skupinu představují produkty, na které se i v budoucnu bude vztahovat kvótní omezení a celní zatížení (jablka, pšenice, olivový olej atd.). (Businessinfo.cz 2013a: 40-44)

Tento nový smluvní akt mezi EU a Marokem však neodstraňuje některá ochranná opatření, což potvrzuje zakomponování pouze mírného nárůstu kvót u některých produktů (rajčata, jahody, okurky a česnek – viz. níže).

Naopak podmínky pro vývoz marockého zboží na trh EU byly nadefinovány poměrně benevolentněji, přičemž byly vytvořeny tři skupiny zboží. První kategorii tvoří plně liberalizované produkty, na jehož vývoz se nevztahuje celní zatížení ani kvótní omezení. Tento segment byl navíc nastaven poměrně široce, tudíž obsáhl téměř všechny druhy vyváženého marockého zboží s výjimkou vymezení 16 produktů, které spadají do ostatních kategorií. Takto nadefinovaná skupina zboží měla za následek okamžitou liberalizaci přibližně 70% marockého exportu ovoce a zeleniny. Druhý segment tvoří zboží, na které se vztahuje celní zatížení, ovšem kvóty nikoliv (např. pomeranče, jablka, broskve). Poslední kategorii pak představují produkty, vůči kterým budou i nadále uplatňovány kvótní sazby, avšak dojde ke snížení celního zatížení (6 produktů – rajčata, cukety, okurky, česnek, mandarinky a jahody). EU navíc povolila vzhledem k důležitosti rajčat, co by marockého exportního artiklu¹⁰⁶, navýšení dovozní kvóty u tohoto produktu o téměř 22% z 185 000 tun na 225 000 tun. (Businessinfo.cz 2013a: 26-27)

Projednávání tohoto nového vzájemného smluvního aktu však doprovázely určité neshody uvnitř EU. Proti tomuto novému rámci obchodních vztahů se velice kriticky postavila španělská veřejnost, přičemž poukazovala na partikulární charakter výhod plynoucích z tohoto aktu, kdy hlavní benefity by měly plynout severským zemím (v tomto segmentu téměř čistým spotřebitelům) formou rozšíření nabídky a stlačením cenové hladiny u těchto produktů (Presseurop.eu 2012). K této dohodě se kriticky vyjádřil rovněž francouzský europoslanec José Bové, když upozorňoval na fundamentální rozpor mezi avizovaným cílem podpory marockého exportu a možným vývojovým scénářem, ke kterému poznamenal, že liberalizační dohoda bude mít

---

¹⁰⁶ Rajčata dlouhodobě představují primární marocký exportní artikl v rámci vývozu zemědělských produktů. Viz.: <http://faostat.fao.org/desktopdefault.aspx?pageid=342&lang=en&country=143>

v konečném důsledku zvýšení vývozu produktů EU o 50%, kdežto marocký export vzroste pouze o 15% (EP 2012).

Poměrně specifický segment vzájemného obchodu představuje otázka spolupráce v již zmíněné oblasti rybolovu. Počátek institucionalizované spolupráce v otázce rybolovu mezi Společenstvím a Marokem lze datovat do konce 80. let, kdy byla v rámci Společenství podepsána dohoda upravující rybolov mezi Španělskem, Portugalskem a Marokem, která vymezovala vzájemně plynoucí benefity, kdy licenci na neomezený lov ryb v marockých teritoriálních vodách mohlo získat ročně maximálně 800 španělských nebo portugalských rybářských společností. Princip spolupráce dotvářela finanční kompenzace, jež Maroku plynula za poskytnutí tohoto přístupu v celkové výši 282 milionů ECU (Medea.be b).

V průběhu 90. let byla dohoda ohledně rybolovu různě upravována a měněna celkem třikrát (1992, 1995, 1999), přičemž častokrát představovala i určitý zdroj tenzí ve vzájemných vztazích. Princip poskytnutí přístupu do marockých teritoriálních vod a finanční kompenzace ze strany EU však zůstal společný pro všechny tyto různě revidované dohody o rybolovu. Poslední smluvní akt upravující pouze oblast rybolovu byl uzavřen v roce 2005. První protokol smlouvy vymezil esenciální časový rámec této dohody, který byl stanoven na čtyři roky, přičemž Maroko poskytlo přístup do svých teritoriálních vod 119 plavidlům EU za kompenzační poplatek 36 milionů euro ročně, z nichž bylo na podporu rybářské politiky Maroka vyčleněno 13,5 milionů euro. Tato smlouva nakonec nabyla účinnosti v roce 2007 a její platnost byla díky druhému protokolu prodloužena o rok do února 2012 (EK n). Původní záměr Evropské komise pak spočíval v prodloužení závazku o další rok, nicméně se u této obchodní dohody projevil také její politický potenciál a k pokračování spolupráce v této formě nedošlo. Evropský parlament totiž 14. prosince 2011 rozhodl o neprodloužení tohoto smluvního aktu z důvodu neuspokojivého vývoje situace v Západní Sahaře (zejm. pak v oblasti respektování lidských práv obyvatel Západní Sahary *saharawí*), a rovněž kvůli neutěšeným ekologickým podmínkám, jež plynou z plnění této dohody. Celou situaci navíc zkomplikoval fakt, že tato dohoda počítala s uskutečňováním rybolovu i u pobřeží Západní Sahary, jejíž teritorium je anektováno Marokem, přičemž EU neuznává marockou svrchovanost nad tímto územím (Presseurop.eu 2011). Proti vypovězení tohoto smluvního aktu opět protestovalo Španělsko, jelikož dohoda o rybolovu výrazně

ovlivňuje španělské ekonomické zájmy v tomto teritoriu, kdy z již zmíněných 119 plavidel EU plulo pod španělskou vlajkou celkem 100 lodí (tamtéž). Španělská vláda také argumentovala rozporem rozhodnutí Evropského parlamentu a postojem členských zemí, resp. Evropské komise, jejíž záměr byl provizorně dojednat prodloužení dohody o jeden rok a mezitím dojednat nový smluvní rámec. V lednu roku 2013 proběhlo prozatím poslední třetí kolo negociačního procesu mezi Evropskou komisí a Marokem o případném přijetí nového protokolu rybolovné dohody (EK 2013).

Nejnovější iniciativu, která by měla opět prohloubit nejen vzájemné obchodní vztahy, představuje zahájení jednání o vytvoření Prohloubené a komplexní zóny volného obchodu. Rozhodnutí o co nejrychlejší započetí jednání po kompletní nezbytných příprav s Marokem, Egyptem, Tuniskem, Jordánskem a Egyptem, bylo učiněno 14. prosince 2011. V případě Maroka byly konkrétní rozhovory o tomto smluvním vztahu spuštěny po dokončení procedury, která monitorovala možný rozsah a úroveň budoucí zóny volného obchodu, tj. 1. března 2013. Cílem této Prohloubené a komplexní zóny volného obchodu je rozšířit již existující parametry upravující vzájemnou kooperaci, jež jsou zaneseny v jednotlivých Asociačních dohodách, které v současné době představují základní rámec vzájemného obchodu. Prohloubení stávající spolupráce by mělo zlepšit stav oblastí, jako je vzájemný obchod, vládní zadávání zakázek, posílení soutěživosti, upevnění legislativního rámce upravujícího problematiku duševního vlastnictví, zlepšení ochrany investic a celkově by měla vést k postupné větší integraci marocké ekonomiky do jednotného trhu EU. Z obecného hlediska, hlavním cílem této dohody je přiblížit marockou legislativu k právnímu rámci EU v oblastech, jež jsou propojeny s obchodními záležitostmi. (EK o)

Návrh této nové Prohloubené a komplexní zóny volného obchodu však vyvolal také mírně skeptickou reakci přímo v těchto partnerských státech, kterých by se spolupráce na této bázi měla týkat. Kriticky se k tomuto návrhu vyjádřila např. Kinda Mohamadieh, programová ředitelka Sítě arabských nevládních organizací pro rozvoj v Libanonu, která poukazuje na skutečnost, že myšlenka této Prohloubené a komplexní zóny volného obchodu rozhodně není něčím novým, naopak, že základ tohoto návrhu pochází z již dříve avizované iniciativy Evropské komise s názvem „ENP – Komplex Prohloubených dohod o volných zónách jako cesta směrem k vytvoření Sousedskému ekonomickému společenství“, která byla vyprodukována Evropskou komisí v netištěné

formě v roce 2007. Tento původní záměr Evropské komise byl kritizován nejrůznějšími skupinami občanské společnosti z několika důvodů, které poukázaly mj. na nedostatečný právní rámec konceptu, potenciální negativní dopad na politický prostor těchto zemí, a také na celkové zaměření návrhu, který neodpovídal ve velké míře ekonomickému a politickému kontextu těchto arabských zemí. Mohamadieh u tohoto nového návrhu Prohloubené a komplexní zóny volného obchodu kriticky hodnotí především fundamentální nekompatibilitu mezi aktuálním vývojem v tomto regionu, kdy společnost prochází určitým procesem transformace a jednotlivé národní vlády se snaží redefinovat své rozvojové politiky, kdežto tato iniciativa EU pouze recykluje model liberalizace obchodu a investic, který se v minulosti neosvědčil jako účinný nástroj, jenž by měl vést ke komplexnímu rozvoji těchto partnerských zemí. (Mohamadieh 2012)

6 Výzvy a perspektivy budoucí spolupráce

Z hlediska dlouhodobějšího vývoje obchodních vztahů mezi Marokem a EU, resp. mezi Albánií a EU, lze vysledovat pozitivní trend v podobě kontinuálního navyšování celkového objemu vzájemného obchodu u obou zkoumaných zemí. Rozdílný charakter však vykazuje evaluace hodnotící naplňování dílčích cílů spolupráce a rovněž parametrické nastavení celé ekonomicko-finanční kooperace. V oblasti zvyšování konkurenceschopnosti lze zaznamenat odlišné výsledky u obou zemí zapojených do ENP, resp. SAP, jelikož v případě Albánie došlo k poměrně výraznému posunu v rámci Globálního indexu konkurenceschopnosti, kdežto u Maroka byl zaznamenán mírný pokles. Na výslednou podobu tohoto komplexního indikátoru mají dozajista vliv dílčí atributy, jako je právní ochrana nejrůznějších oblastí podnikatelské činnosti. Významný pokrok, resp. naplnění jednoho z nadefinovaných cílů spolupráce EU s Albánií v rámci SAP, se v této oblasti nejvýrazněji projevil v příjmu přímých zahraničních investic, kdy došlo k razantnímu zvýšení celkového objemu uskutečněných vnějších transakcí, což je přičítáno také postupně zlepšujícímu se legislativnímu vymezení podnikatelského prostředí v Albánii.

Oproti tomu Maroko prošlo poměrně heterogenním vývojem v oblasti příjmu přímých zahraničních investic, což bylo způsobeno do jisté míry také turbulentním vývojem v regionu, nicméně i přes tento významný faktor je potřeba poukázat na poměrně stagnující reformní vývoj v dílčích segmentech investičního prostředí (viz.: hodnocení jednotlivých částí GCR). V případě Maroka i Albánie, resp. cílů nadefinovaných v rámci ENP a SAP, došlo k naplnění požadavku na zajištění ekonomického růstu u obou zmíněných států. Rovněž byl u Maroka zaznamenán dílčí úspěch, když došlo v souladu s vymezeným cílem spolupráce v rámci ENP k posílení sekundárního sektoru národního hospodářství, přičemž uskutečněná změna na tvorbě HDP představovala téměř pět procentních bodů.

Neúspěch zaznamenaly obě platformy kooperace v oblasti snižování míry nezaměstnanosti, kdy úroveň nezaměstnaného obyvatelstva zůstala v obou státech téměř beze změny.

Z pohledu obecného nadefinování spolupráce lze pozorovat nepoměr mezi prostředky, které jsou k dispozici oběma státům. Tato diferenciací je zřejmá při

přepočtu obdržené asistence na jednoho obyvatele, kdy Albánie představuje příjemce většího objemu podpory než Maroko. Rozdílnost je rovněž patrná v oblasti distribuce technické asistence, jejímž primárním úkolem je pomáhat přiblížení legislativy daného státu s unijním *acquis*.

Odlišnost je rovněž patrná ve smluvním vymezení vzájemných obchodních vztahů, přičemž v případě Albánie došlo k ustavení téměř kompletní zóny volného obchodu,¹⁰⁷ kdežto obchod Maroka s EU podléhá stále restriktivním opatřením uplatňovaným i vůči poměrně strategickým marockým exportním artiklům. Uspokojivé řešení nemusí přinést ani nová iniciativa EU v podobě zavedení Prohloubené a komplexní zóny volného obchodu, jelikož již byla vůči tomuto návrhu vyjádřena skepse s poukazem na pouhou recyklaci principů nefungující spolupráce z minulosti. Problematický bod celé obchodní kooperace mezi oběma aktéry navíc může představovat také absence platné dohody upravující podmínky rybolovu.

Z provedené analýzy lze vygenerovat určité výstupy, které by mohly představovat potenciální výzvy a perspektivy další spolupráce. V případě vztahů EU s Marokem v rámci ENP by měla EU, v souladu s nadefinovanými cíli v ekonomicko-finanční spolupráci, klást důraz na kontinuální proces sbližování legislativy. Účinným prostředkem pro prosazování takovýchto strukturálních reforem by mohlo představovat zavedení určitých prvků negativní kondicionality do celé formy spolupráce. S otázkou modifikace a sbližování legislativy je rovněž spjata možnost redefinice a zaměření asistence ze strany EU, kdy i přes nepřesvědčivé výsledky při naplňování ekonomických cílů dochází k omezení prostředků alokovaných pro kapitolu týkající se ekonomické modernizace Maroka. Rovněž by měla EU vytrvale podporovat spolupráci v technické rovině a pokusit se iniciovat zintenzivnění tohoto typu asistence v rámci kooperace s Marokem, resp. se všemi partnery ENP. Jak již bylo uvedeno výše, dalšími důležitými faktory kooperace pak zůstává prohloubení procesu postupné liberalizace vzájemného obchodu, iniciace dialogu se zástupci místní odborné veřejnosti při redefinování principů zóny volného obchodu a také by měla být vyvinuta snaha o dosažení konsensu v rámci negociačního procesu týkajícího se rybolovné dohody.

---

¹⁰⁷ S výjimkou několika speciálně nadefinovaných produktů (viz.: výše)

V případě Albánie došlo k uspokojivějšímu naplňování cílů, jež byly vymezeny v rámci SAP. Velice pozitivní vývoj byl zaznamenán především v oblasti přímých zahraničních investic, resp. komplexním posílením konkurenceschopnosti albánského hospodářství, což lze přičíst pozitivnímu trendu kontinuálního zkvalitňování investičního prostředí. Výzvou však zůstává v ekonomické rovině spolupráce problematika nezaměstnanosti a zajištění ekonomického růstu i do budoucna. V rámci společného obchodu by měly být odstraněny také zbylá restriktivní opatření.

Závěr

Práce ve svých jednotlivých částech poskytla porovnání v otázce naplňování nadefinovaných cílů v jednotlivých iniciativách EU, ve kterých je zahrnuta Albánie a Maroko, resp., jež mají působnost v případě Stabilizačního a asociačního procesu v oblasti západního Balkánu a u Evropské politiky sousedství v jižním Středomoří. Konkrétně pak bylo uvedené srovnání uskutečněno v ekonomicko-finančních dimenzích obou platforem kooperace. Stran této komparace byl rovněž popsán historický rámec vývoje vztahů těchto zemí s EU a geneze zmíněných iniciativ EU. Dále bylo také pomocí deskripce uvedeno principiální vymezení a funkční mechanismy spolupráce v rámci Stabilizačního a asociačního procesu i Evropské politiky sousedství.

Provedená komparace poskytla odpovědi na výzkumné otázky, přičemž bylo zjištěno, že Albánie, co by země zapojená do iniciativy EU pod názvem Stabilizační a asociační proces dosáhla lepších výsledků v oblasti plnění cílů nadefinovaných v rámci ekonomicko-finanční spolupráce, než Maroko, které je partnerskou zemí v rámci Evropské politiky sousedství. Nejvýrazněji se tento rozdíl projevil jednak v komplexním hodnocení pomocí Globálního indexu konkurenceschopnosti, ale také v postupném vylepšování jednotlivých segmentů investičního prostředí, což mělo za následek razantní zvýšení objemu přímých zahraničních investic. Naopak u Maroka byl zaznamenán méně efektivní proces plnění předem nadefinovaných cílů v oblasti ekonomicko-finanční spolupráce v rámci Evropské politiky sousedství, což bylo navíc doplněno snížením poměru alokovaných prostředků pro kapitolu ekonomické modernizace Maroka na celkovém objemu poskytnutého objemu.

Rovněž byla zodpovězena otázka týkající se míry liberalizace vzájemného obchodu, kdy ve srovnání Maroka a Albánie vykazuje vymezení vzájemného obchodu mezi Marokem a EU větší míru restriktivních opatření, resp. nižší míru liberalizačních prvků, jelikož jsou stále některé důležité marocké exportní artikly předmětem ochrannářských prvků ze strany EU. Taktéž nebylo v případě Maroka dosaženo definitivní podoby zóny volného obchodu, kdežto obchodní vztahy mezi Albánií a EU dostaly široce liberální a pevně strukturovanou podobu.

V práci bylo také dokázáno, že při provedení přepočtu přímo poskytované pomoci ze strany EU na jednoho obyvatele je Albánie v rámci Stabilizačního a asociačního procesu za období 2007-2013 příjemcem většího objemu podpory než Maroko, jenž čerpá pomoc od EU skrze Evropskou politiku sousedství. Diferenciace byla také zjištěna v počtu uskutečněných projektů tzv. technické asistence, kdy Albánie i přes pokles výsledného počtu realizovaných projektů tohoto typu představovala příjemce většího objemu takto zaměřené asistence než Maroko.

Možnost dalšího výzkumu se primárně nabízí v rozsáhleji nadefinované komparaci, která by mohla postihnout také další oblasti spolupráce probíhající v rámci Stabilizačního a asociačního procesu a Evropské politiky sousedství. Přidanou hodnotu by mohlo vykazat také porovnání, jež by bylo uskutečněno na základě širšího nadefinování chronologického a geografického vymezení, přičemž by svým záběrem mohlo analyzovat a komparovat vývoj ve více zemích zapojených do Stabilizačního a asociačního procesu a Evropské politiky sousedství, a tím porovnávat vygenerované výstupy ze srovnání v širší a detailnější perspektivě. Obohacující přístup by rovněž mohlo představovat srovnání většího počtu států zapojených do dalších iniciativ a forem spolupráce s EU. Prostor je však také k určitému retrospektivnímu porovnání, kdy by mohla být komparace založená na srovnání dobových výsledků a obecného nastavení předvstupní pomoci u země, jenž je již členem EU, se státem, který je zahrnut ve Stabilizačním a asociačním procesu a eventuálně také se zemí, která je zapojena do Evropské politiky sousedství. Potenciál pro další zkoumání může představovat také navázání na uvedenou optimalizaci spolupráce a rovněž na definici nových perspektiv kooperace, přičemž širší pojetí komparace by mohlo případně doplnit či vyvrátit výstupy, které jsou zaneseny v poslední kapitole této bakalářské práce.

Pro účely a celkové zaměření bakalářské práce splnily zvolené informační zdroje, zejm. pak primárního charakteru, svůj účel, když poskytly dostatečný soubor statisticky vyhodnocených dat za sledované období v případě obou zemí. Ke komplexnější kompozici informačních zdrojů pak také přispěla vhodně zvolená sekundární literatura, která splnila očekávání a vnesla do práce také kritickou percepci obou forem spolupráce.

Seznam zkratek, tabulek a grafů

Zkratky

AMDI RM	Investiční a rozvojová agentura Marockého království
CARDS	Nástroj předvstupní pomoci Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci
CBCMED	Program přeshraniční kooperace v rámci Středomoří
CEU	Rada Evropské unie
EK	Evropská komise
ENP	Evropská politika sousedství
ENPARD	Program Evropského sousedství pro zemědělství a rozvoj venkova
ENPI	Evropský sousedský a partnerský instrument
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
FYROM	Bývalá jugoslávská republika Makedonie
GCR	Globální report Světového ekonomického fóra hodnotící konkurenceschopnost
HDP	Hrubý domácí produkt
INSTAT AL	Statistický úřad Albánie
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
IPA	Nástroj předvstupní pomoci
MAEC RM	Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce Marockého království
METE AL	Ministerstvo hospodářství, obchodu a energetiky Albánie
MIE AL	Ministerstvo pro integraci Albánie
MIFF	Víceletý orientační finanční rámec
MIPD	Víceletý orientační plánovací dokument

MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NIF	Investiční nástroj sousedství
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OJEC	Úřední věstník Evropského společenství
PHARE	Nástroj předvstupní pomoci na podporu restrukturalizace hospodářství Polska a Maďarska
SAA	Stabilizační a asociační dohoda
SAP	Stabilizační a asociační proces
SPRING	Podpora partnerství, reforem a ekonomického růstu
TAIEX	Program technické asistence a výměny informací
WB	Světová banka
WEF	Světové ekonomické fórum

Tabulky

Tabulka 1: Vývoj přímých zahraničních investic plynoucích do Albánie (v milionech euro)

Tabulka 2: Tabulka 2: Struktura přímých zahraničních investic v Albánii v období 2006-2011 (v milionech euro)

Grafy

Graf 1: Vývoj Indexu lidského rozvoje v Albánii

Graf 2: Vývoj Indexu lidského rozvoje v Maroku

Graf 3: Podíl jednotlivých sektorů na tvorbě HDP Albánie (v %)

Graf 4: Vývoj přímých zahraničních investic v Maroku (v miliardách marockých dirhamů)

Graf 5: Struktura přímých zahraničních investic v Maroku v roce 2011 (v %)

Graf 6: Vývoj salda obchodní bilance Albánie v rámci obchodu s EU (v milionech euro)

Graf 7: Vývoj salda obchodní bilance Maroka v rámci obchodu s EU (v milionech euro)

Zdroje

Prameny

Bank of Albania. 2012. „Annual Report 2011“ www.bankofalbania.org (online; Pdf).
Dostupné z: http://www.bankofalbania.org/web/Annual_Report_2011_6417_2.php
(15. 4. 2013)

Businessinfo.cz. 2013a. „Souhrnná teritoriální informace Maroko“ www.businessinfo.cz
(online; Pdf). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/maroko.html> (15. 4. 2013)

Businessinfo.cz. 2013b. „Souhrnná teritoriální informace Albánie“ www.businessinfo.cz
(online; Pdf). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/albanie.html> (15. 4. 2013)

Central Intelligence Agency. „The World Factbook“ www.cia.gov (online).
Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>(15. 4. 2013)

Delegace Evropské unie v Albánii. „Political and Economic relations“ eeas.europa.eu
(online). Dostupné z:
http://eeas.europa.eu/delegations/albania/eu_albania/political_relations/index_en.htm
(15. 4. 2013)

Delegace Evropské unie v Maroku. „Relations politique et économique“
eeas.europa.eu (online). Dostupné z:
http://eeas.europa.eu/delegations/morocco/eu_morocco/political_relations/index_fr.htm
(15. 4. 2013)

ENPI CBCMED. 2012. „Running projects“ www.enpicbmed.eu (online). Dostupné z:
<http://www.enpicbmed.eu/projects/running-projects> (15. 4. 2013)

Enpi-info.eu. 2012a. „1 March 2012: EU-Morocco free trade in industrial products comes into effect“ www.enpi-info.eu (online). Dostupné z: http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id_type=1&id=28145(15. 4. 2013)

Enpi-info.eu. 2012b. „Green light for EU-Morocco trade deal“ www.enpi-info.eu (online). Dostupné z: <http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/28005/Green-light-for-EU-Morocco-trade-deal> (15. 4. 2013)

Enpi-info.eu. 2012c. „EU launches programme to support rural development in Southern Mediterranean countries“ www.enpi-info.eu (online). Dostupné z: http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=28618&id_type=1&lang_id=450 (15. 4. 2013)

Euractiv.cz. 2008. „Evropská politika sousedství“ www.euractiv.cz, 24. 11. 2008 (online). Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/evropska-politika-sousedstvi-000048> (15. 4. 2013)

Euroskop.cz. „Evropská politika sousedství“ www.euroskop.cz (online). Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8714/sekce/evropska-politika-sousedstvi> (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2004a. „Commission Staff Working Paper on European Neighbourhood Policy: Country Report Morocco“ ec.europa.eu (online, Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/morocco_enp_country_report_2004_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2004b. „EU/MOROCCO ACTION PLAN“ ec.europa.eu (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/morocco_enp_ap_final_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2006. „Spolupráce Evropská politika sousedství“ ec.europa.eu (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/information/enp_brochure_cs.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2007a. „Morocco: 2007-2010 National Indicative Programme“ ec.europa.eu (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_nip_morocco_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2007b. „European Neighbourhood and Partnership Instrument. Morocco: Strategy Paper 2007-2013“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_morocco_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2009. „Commission Decision on a Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2009-2011 for Albania“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_albania_2009_2011_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2010. „Commission Opinion on Albania’s application for membership of the European Union“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/al_opinion_2010_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2011a. „Neighbourhood Investment Facility (NIF)“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/documents/nif_ms_contributions_pledged_updated_august_2011.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2011b. „Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA): Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2011-2013“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_albania_2011_2013_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2011c. „Mid-Term Review of the Country Strategy Paper Morocco 2007-2013 and National Indicative Program 2011-2013“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_csp_nip_morocco_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2011d. „Twinning Activities in 2011“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/documents/activity-report-2011_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2011e. „Neighbourhood Investment Facility. List of Projects under Provisional Approval“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/documents/list_of_projects_under_provisional_approval.pdf

(15. 4. 2013)

Evropská komise. 2012a. „2011 Annual Report on Financial Assistance for Enlargement“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/2011_ipa_annual_report_with_annex_new_en.pdf (15. 4. 2013)

Evropská komise. 2012b. „Commission Implementing Decision on adopting the Greece-Albania IPA cross-border programme for the years 2012-2013“ *ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/albania/2012/2012-2013-commission_decision_albania_greece.pdf

(15. 4. 2013)

Evropská komise. 2012c. „TAIEX Activity Report 2011“ *ec.europa.eu* (online; Pdf).

Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/taieux/11216_taiex_2011_en.pdf

(15. 4. 2013)

Evropská komise. 2012d. „Commission Staff Working Document on Albania: 2012 Progress Report“ (online; Pdf). Dostupné z:

http://eeas.europa.eu/delegations/albania/documents/al_rapport_2012_en.pdf

(15. 4. 2013)

Evropská komise. 2012e. „Albania. EU bilateral trade and trade with the world.“ *trade.ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113342.pdf

(15. 4. 2013)

Evropská komise. 2012f. „Morocco. EU bilateral trade and trade with the world“ *trade.ec.europa.eu* (online; Pdf). Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113421.pdf

(15. 4. 2013)

Evropská komise. 2013. „EU discussions with Morocco for a new Fisheries Agreement Protocol“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/mare/itemdetail.cfm?item_id=9473&subweb=347&lang=en (15. 4. 2013)

Evropská komise a. „What is the European Neighbourhood Policy“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise b. „Overview – Instrument for Pre-accession Assistance“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/overview/index_en.htm (13. 4. 2013)

Evropská komise c. „The Policy: How does the European Neighbourhood Policy work“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/howitworks_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise d. „Conditions for membership“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/conditions-membership/index_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise e. „How does it work? IPA planning and programming“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/how-does-it-work/index_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise f. „Glossary: Stabilisation and Association Agreement“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/saa_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise g. „Check current status“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/countries/check-current-status/index_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise h. „European Neighbourhood Policy: Funding“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/funding_en.htm (12. 3. 2013)

Evropská komise i. „Promoting investment through the Neighbourhood Investment Facility (NIF)“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/investment_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise j. „Albania financial assistance“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/funding-by-country/albania/index_en.htm

(15. 4. 2013)

Evropská komise k. „EuropeAid – Morocco“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/morocco/morocco_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise l. „European Neighbourhood and Partnership Instrument“

ec.europa.eu (online). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/index_en.htm

(15. 4. 2013)

Evropská komise m. „Trade – Western Balkans“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/balkans/>

(15. 4. 2013)

Evropská komise n. „Morocco. Fisheries Partnership Agreement“ *ec.europa.eu* (online).

Dostupné z:

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/morocco/index_en.htm

(15. 4. 2013)

Evropská komise o. „TRADE – Morocco“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/morocco/>

(15. 4. 2013)

Evropská komise p. „NIF-Morocco“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/nif_morocco_en.htm (15. 4. 2013)

Evropská komise q. „Glossary: Manufactured good“ *epp.eurostat.ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Manufactured_good (15. 4. 2013)

Evropská komise r. „TAIEX“ *ec.europa.eu* (online). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/taix/index_en.htm (15. 4. 2013)

Evropský parlament. 2012. „Zlepší dohoda EU s Marokem vztahy se Středomořím, nebo ohrozí rodinné farmy?“ [www.europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/content/20120210STO37768/html/Zlep%C5%A1%C3%AD-dohoda-EU-s-Marokem-vztahy-se-St%C5%99edomo%C5%99%C3%ADm-nebo-ohroz%C3%AD-rodinn%C3%A9-farmy) (online). Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/content/20120210STO37768/html/Zlep%C5%A1%C3%AD-dohoda-EU-s-Marokem-vztahy-se-St%C5%99edomo%C5%99%C3%ADm-nebo-ohroz%C3%AD-rodinn%C3%A9-farmy> (15. 4. 2013)

Investiční a rozvojová agentura Marockého království. 2012. „Activity Report 2011“ www.invest.gov.ma (online; Pdf). Dostupné z: http://www.invest.gov.ma/upload/documents/en_Doc_108.pdf (15. 4. 2013)

Medea.be a. „EU-MOROCCO RELATIONS“ www.medeabe.be (online). Dostupné z: <http://www.medeabe.be/en/countries/morocco/eu-morocco-relations-2/> (15. 4. 2013)

Medea.be b. „EU-MOROCCO FISHING AGREEMENT“ www.medeabe.be (online). Dostupné z: <http://www.medeabe.be/en/countries/morocco/eu-morocco-fishing-agreement/> (15. 4. 2013)

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii. „The Conflicts“ www.icty.org (online). Dostupné z: www.icty.org (20. 4. 2013)

Ministerstvo hospodářství, obchodu a energetiky Albánie. 2012. „Report on Foreign Direct Investment in Albania, 2011“ [www.mete.gov.alb](http://www.mete.gov.al) (online; Pdf). Dostupné z: http://www.mete.gov.al/doc/web_fdi_report_english.pdf (15. 4. 2013)

Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce Marockého království. „Union Européenne: Le partenariat entre le Maroc et l'Union Européenne“ www.diplomatie.ma (online). Dostupné z: <http://www.diplomatie.ma/Politique%C3%A9trang%C3%A8re/MarocetlUnioneurop%C3%A9enne/tabid/138/language/en-US/Default.aspx> (15. 4. 2013)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky a. „Albánie: Zahraničně-politická orientace“ www.mzv.cz (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/albanie/politika/zahranicne_politicka_orientace.html (15. 4. 2013)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2010. „Evropská politika sousedství“ www.mzv.cz (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/eps.html (15. 4. 2013)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2012. „Politika rozšiřování Evropské unie“ www.mzv.cz (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/index_1.html (20. 3. 2013)

Oficiální web Ministerstva pro integraci Albánie. www.mie.gov.al . Dostupné z: <http://www.mie.gov.al/> (15. 4. 2013)

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a. „SIGMA and Albania“ www.oecd.org (online). Dostupné z: <http://www.oecd.org/site/sigma/partners/sigmaandalbania.htm> (15. 4. 2013)

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj b. „SIGMA and Morocco“ www.oecd.org (online). Dostupné z: <http://www.oecd.org/site/sigma/partners/sigmaandmorocco.htm> (15. 4. 2013)

Organizace spojených národů. „EXPORTS: Morocco“ faostat.fao.org (online). Dostupné z: <http://faostat.fao.org/desktopdefault.aspx?pageid=342&lang=en&country=143> (15. 4. 2013)

Organizace spojených národů. „Human development reports“ hdr.undp.org (online). Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/> (21. 4. 2013)

Presseurop.eu. 2011. „Sahara potápí dohodu mezi EU a Marokem“ www.presseurop.eu (online). Dostupné z: <http://www.presseurop.eu/cs/content/news-brief/1292811-sahara-potapi-dohodu-mezi-eu-marokem> (15. 4. 2013)

Presseurop.eu. 2012. „Španělsko kritizuje dohodu s Marokem“ www.presseurop.eu (online). Dostupné z: <http://www.presseurop.eu/cs/content/news-brief/1521381-spanelsko-kritizuje-dohodu-s-marokem> (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie. 2006. „INTERIM AGREEMENT ON TRADE AND TRADE-RELATED MATTERS BETWEEN THE EUROPEAN COMMUNITY, OF THE ONE PART, AND THE REPUBLIC OF ALBANIA, OF THE OTHER PART“ (online; Pdf). *europa.eu* (online, Pdf). Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/albania/st08154.06_en.pdf (16. 4. 2013)

Rada Evropské unie. 2011. „EU response to the Arab Spring: the SPRING Programme“ *europa.eu* (online). Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-636_en.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie. 2012a. „Increased EU support for the Moroccan Government's sectoral reforms“ *europa.eu* (online). Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-865_en.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie. 2012b. „Morocco: EUR 100 million for technology parks“ www.europa.eu (online). Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_BEI-12-134_en.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie a. „Proces stabilizace a přidružení: západní Balkán“ *europa.eu* (online). Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/index_cs.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie b. „Partnerství se západním Balkánem“ *europa.eu* (online). Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18008_cs.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie c. „Accession criteria (Copenhagen kriteria)“ *europa.eu* (online). Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/accession_criteria_copenhagen_en.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské Unie c. „Phare Programme“ *ec.europa.eu* (online).

Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement/e50004_en.htm (15. 4. 2013)

Rada Evropské unie d. „The CARDS programme (2000-2006)“ *ec.europa.eu* (online).

Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18002_en.htm (15. 4. 2013)

Statistický úřad Albánie. 2012. „Unemployment rate“ www.instat.gov.al (online; XLS).

Dostupné z: <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market.aspx> (15. 4. 2013)

Světová banka. 2012. „Remittances Data“ *econ.worldbank.org* (online; XLS).

Dostupné z:

<http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECPROSPECTS/0,,contentMDK:22759429~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:476883,00.html>

(20. 4. 2013)

Světové ekonomické fórum. 2008. „The Global Competitiveness Report 2008-2009“

www.weforum.org (online; Pdf). Dostupné z:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2008-09.pdf

(15. 4. 2013)

Světové ekonomické fórum. 2012. „The Global Competitiveness Report 2012-2013“

www.weforum.org (online; Pdf). Dostupné z:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

(15. 4. 2013)

Úřední věstník Evropského společenství. 2000. „EURO-MEDITERRANEAN AGREEMENT establishing an association between European Communities and their Member States, of the one part, and the Kingdom of Morocco, of the other part“ (online; Pdf).

Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/march/tradoc_127906.pdf

(15. 4. 2013)

Literatura

Baracani, Elena. 2005. „From the EMP to the ENP: New European pressure for democratisation?“ *Journal of Contemporary European Research* 1 (2): 54-66. Dostupné z: <http://www.icer.net/index.php/icer/article/view/16/16> (15. 4. 2013)

Cihelková, Eva. 2003. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck.

Çipuri, Ramadan, Albi, Koçibelli. 2011. „Albanian Attitudes toward European Integration“ *European Studies Journal* 1 (2): 39-52. Dostupné z: http://esj.epoka.edu.al/full_text_articles.html (15. 4. 2013)

Hladký, Ladislav. 2006. „Daytonská mírová smlouva a její uvedení do života“ *Středoevropské politické studie* 8 (2-3).

Hoffmann, Judith. 2005. „Integrating Albania: the Role of the European Union in the Democratization Process“ *Albanian Journal of Politics* 1 (1): 55-74. Dostupné z: <http://ajp.alpsa.org/archives/issue11/hoffmann.pdf> (15. 4. 2013)

Ježová, Michaela. 2011. „Maroko“ Pp. 23-35 in Ježová, Michaela, Helena, Burgrová. *Současný Blízký východ*. Brno: Barrister and Principal.

Keukeleire, Stephan, Jennifer, MacNaughtan. 2008. *The Foreign Policy of the European Union*. Londýn: Palgrave Macmillan.

Levíček, Jaromír. 2003. „Strategie Evropské unie vůči zemím západního Balkánu“ *Mezinárodní politika* 27 (7): 21-23.

Mohamadieh, Kinda. 2012. „Democratic Transitions and the EU ‚Deep and Comprehensive FTAs‘ with MENA countries: a possible backlash?“ *GREAT Insights* 1 (2). Dostupné z: http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Navigation.nsf/index2?readform&http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Content.nsf/0/d9d7698eb7f2dc45c12579d100273176?OpenDocument (15. 4. 2013)

Risteska, Marija. 2007. „Makedonský vstup do Evropské unie“ www.europeum.org (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.europeum.org/doc/pdf/870.pdf> (20. 4. 2013)

Sedelmeier, Ulrich. 2010. „Enlargement: From Rules for Accession to a Policy Towards Europe“ Pp. 402-429 in Wallace, Helen, Mark A., Pollack. Alasdair R., Young. *Policy-Making in the European Union*. New York: Oxford University Press.

Štěřba, Václav. 2005. „Evropská unie a západní Balkán. Deset let stabilizace“ *Mezinárodní politika* 29 (11): 19-20.

Touahri, Sarah. 2009. „Industrial pact to create 220,000 jobs in Morocco by 2015“ www.maqharebia.com (online). Dostupné z:

Vurmo, Gjergji. 2008. „Relations of Albania with the EU“ www.idmalbania.org (online; Pdf). Dostupné z: http://idmalbania.org/sites/default/files/publications/albania_eu_relations_vurmo.pdf (15. 4. 2013)

Zahariadis, Yiannis. 2007. „The Effects of the Albania-EU Stabilization and Association Agreement: Economic Impact and Social Implications“ www.odi.org.uk (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/2527.pdf> (15. 4. 2013)

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje ekonomicko-finanční dimenzi spolupráce v rámci Stabilizačního a asociačního procesu a Evropské politiky sousedství, přičemž jsou komparovány výsledky kooperace na případech Albánie a Maroka. Srovnání je založeno na analýze heterogenního portfolia indikátorů, jako je konkurenceschopnost jednotlivých ekonomik, vývoj přímých zahraničních investic atd. Primárně sledované období představuje časový rámec, jenž je vymezen mezi léty 2007-2013. Sekundárním cílem práce je analýza historického vývoje i současného nastavení obou platform spolupráce.

Klíčová slova: Evropská unie, Albánie, Maroko, Stabilizační a asociační proces, Evropská politika sousedství, ekonomická spolupráce.

Abstract

The thesis is focused on the economic-financial dimension of cooperation within the framework of the Stabilisation and Association Process and the European Neighbourhood Policy. The results of cooperation are compared on the cases of Albania and Morocco. The comparison is based on the analysis of the portfolio which includes very heterogeneous indicators (e.g. competitiveness of economy, development of direct foreign investments etc.). Primarily, the subject of comparison is the period 2007-2013. Secondary goal of the thesis is the analysis of a historical development and contemporary adjustment of both platforms of cooperation.

Key words: European Union, Albania, Morocco, Stabilisation and Association Process, European Neighbourhood Policy, Economic-Financial Cooperation.